

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ Η' ΕΞΑΜΗΝΟΥ:
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Θ Ε Μ Α: "Η ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ"

Φοιτήτρια: Βελή Βασιλική
Αρ. Μητρώου: 1340200300042

Υπόψη του καθηγητή:
κ. Δημητρόπουλου

ΑΘΗΝΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	σελ. 1-2
*ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	σελ. 3-4
*ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ. 5
1. Η Αρχή της δημοσιότητας στο ελληνικό δίκαιο	σελ. 6
2. Ιστορική Επισκόπηση	σελ. 7-8
3. Έννοια και Σκοπός Δημοσιότητας	σελ. 9-10
4. Περιορισμοί	
4.1 Γενικά	σελ. 11-12
4.2 Στα Πολιτικά Δικαστήρια	σελ. 13-14
4.3 Στα Διοικητικά Δικαστήρια	σελ. 15
4.4 Στα Ποινικά Δικαστήρια	σελ. 16-18
5. Έμμεση Δημοσιότητα	
5.1 Γενικά	σελ. 19-20
5.2 Στην Ποινική Δίκη ειδικότερα	σελ. 21-22
6. Τηλεοπτική μετάδοση της δίκης και θεμελιώδη δικαιώματα και αρχές	
A. Δικαίωμα επί της προσωπικότητας	σελ. 23-24
B. Δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής	σελ. 25

Γ. Αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης	σελ. 26
Δ. Αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών	σελ. 27
Ε. Δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού	σελ. 28
7. Έρευνα για το αν η τηλεοπτική κάμερα επηρεάζει τη συμπεριφορά των μετεχόντων στη δίκη προσώπων	σελ. 29-30
8. Η αναγκαιότητα ύπαρξης νομοθετικής ρύθμισης	σελ. 31-32
8.1 Το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα για τη συμμετοχή των Μ.Μ.Ε στη διεξαγωγή της δίκης	
α) Ν. 2145/93, Ν. 2172/93	σελ. 33-37
β) Ν. 3090/2002	σελ. 37-40
9. Πολύκροτες δίκες που έχουν προκαλέσει μεγάλο τηλεοπτικό ενδιαφέρον	
❖ Δίκη Νάσιουτζικ	σελ. 41
❖ Δίκη Σατανιστών	σελ. 41-42
❖ Δίκη Δουρή	σελ. 42-43
❖ Δίκη 17N	σελ. 43-44
1.1 Αντιρρήσεις σχετικά με την τηλεοπτική μετάδοση της δίκης	σελ. 45-46
1.2 Η κοινωνική ακτινογραφία της 17N	σελ. 47-48
*Κείμενα Αποφάσεων	σελ. 49-50
*Επίλογος	σελ. 51-52
*Βιβλιογραφία	σελ. 53-54

*ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Κ	Αστικός Κώδικας
Α.Π	Άρειος Πάγος
Δ.Σ.Α.Π.Δ	Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και τα πολιτικά Δικαιώματα
εδ.	εδάφιο
ΕισΠλημμ	Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών
εκδ.	εκδόσεις
επ.	επόμενα
Ε.Σ.Δ.Α	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών
ΕΣΡ	Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
Κ.Δ.Δ	Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας
Κ.Π.Δ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Κ.Πολ.Δ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
κ.τ.λ	και τα λοιπά
Μ.Μ.Ε	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Μ.Ο.Δ	Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο
Ν. ή ν.	Νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα, νομικό περιοδικό
Ο.Δ.Γ	Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας
Ολομ.	Ολομέλεια
παρ.	παράγραφος
Π.Δ ή π.δ	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Κ	Ποινικός Κώδικας
Πρβλ	Παράβαλε

π.χ	παραδείγματος χάρη
ΠΧρ	Ποινικά Χρονικά, νομικό περιοδικό
Σ	Σύνταγμα του 1975
σελ. ή σ.	σελίδα
Σ.Κ.Π.Δ	Σχέδιο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας
τ.	τόμος
Υπερ.	Υπεράσπιση, νομικό περιοδικό
Φ.Ε.Κ	Φύλλο Εφημερίδος της Κυβερνήσεως

*ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η επιταγή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων(άρθρο 93 παρ.2 του Συντάγματος) εξασφαλίζει τη διαφάνεια της διαδικασίας και τη δυνατότητα κοινωνικού και πολιτικού ελέγχου του τρόπου απονομής της ποινικής ιδίως δικαιοσύνης, εντείνοντας συνάμα το αίσθημα ευθύνης των δικαστών.

Η δημοσιότητα επιβάλλεται απ' το Σύνταγμα όσο αυτή είναι αναγκαία για τη θεραπεία των παραπάνω στόχων. Έτσι η δημοσιότητα αυτή είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη στο μέτρο που υπηρετεί τους προαναφερόμενους σκοπούς. Η επιπλέον δημοσιότητα δεν επιβάλλεται απ' το Σύνταγμα. Ανακύπτει άρα το ζήτημα αν η επιπλέον δημοσιότητα είναι από νομοπολιτική άποψη σκόπιμη.

Αυτό είναι και το θέμα της παρούσας εργασίας, με την οποία επιχειρείται να εξεταστεί κατά πόσο είναι επιτρεπτή και υπό ποιες προϋποθέσεις η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης.

Ξεκινώντας από τη βασική συνταγματική επιταγή για δημοσιότητα των συνεδριάσεων και αφού εξετάσουμε τους περιορισμούς που τίθενται σ' αυτή από το νομοθέτη, θα ερευνήσουμε τις βασικές αρχές και τα δικαιώματα που συγκρούονται μ' αυτήν στην περίπτωση που η "έμμεση δημοσιότητα" -η δημοσιότητα της δίκης από τα Μ.Μ.Ε- εντάσσεται στην έννοια της δημοσιότητας του 93Σ. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης ως προς τα μετέχοντα στη δίκη πρόσωπα μέσω ερευνών και μέσω της παραπομπής σε παλαιότερες δίκες που προκάλεσαν μεγάλο τηλεοπτικό ενδιαφέρον για να καταλήξουμε στο νόμο 3090/2002 που ρυθμίζει τελικώς το ζήτημα της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης.

1. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Βασική αρχή του δικονομικού μας δικαίου, κατοχυρωμένη συνταγματικά στο άρθρο 93§2, αποτελεί η αρχή της δημοσιότητας της δίκης. Η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων χαρακτηρίζεται ως θεμελιώδης θεσμός του κράτους δικαίου και ως πολύτιμο συστατικό στοιχείο της αρχής του κράτους δικαίου.

Δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων υφίσταται αφενός όταν επιτρέπεται σε κάθε πρόσωπο, χωρίς καμία διάκριση, η προσέλευση στο χώρο του ακροατηρίου¹, όταν καθίσταται δυνατή η δημοσίευση δια του τύπου των πρακτικών των συνεδριάσεων και η λήψη από κάθε ενδιαφερόμενο αντιγράφου της απόφασης. Αφετέρου, το περιεχόμενό της έγκειται, κατά τη νομολογία, και στη δημόσια ανάπτυξη της δίκης και των επιχειρημάτων των μελών, στη μη λήψη υπόψη αποδεικτικού μέσου μη προσιτού στη δημοσιότητα και τέλος στη δημόσια αναγγελία της απόφασης.

Η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων αποτελεί, λοιπόν, θεμελιώδη δικονομική αρχή και σοβαρή εγγύηση για την ανεπηρέαστη απονομή της δικαιοσύνης, ενισχύοντας το αίσθημα της ευθύνης και την αμεροληψία των δικαστικών προσώπων και αυξάνοντας την εμπιστοσύνη των κοινωνιών. Το κράτος χάνει πια την αυτονόητη αξίωσή του, οι εξουσιαστικές του πράξεις να γίνονται *arbitrarij* αποδεκτές. Οι πολιτειακές διαδικασίες και κατά συνέπεια και η δικαστική λειτουργία χαρακτηρίζονται από μια γενικότερη διαφάνεια, που εδραιώνεται ως αρχή του ευρωπαϊκού συνταγματικού πολιτισμού.²

¹ Σγουρίτσας Γ. «Τίνα περί δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων», Νομικό Βήμα 1957, σελ. 459

² Τσάτσος Θ. Δημήτριος Συνταγματικό Δίκαιο-Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας, τόμος Β', εκδ. Αντ. Σάκκουλα Κομοτηνή 1993, σελ. 483

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων είναι απόρροια της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας, σύμφωνα με την οποία η κοινή γνώμη δικαιούται να ενημερώνεται για όσα διαδραματίζονται κατά τη διάρκεια της δίκης. Ωστε, κατ' αυτό τον τρόπο, να ελέγχεται η τήρηση του νόμου ως προς τις διαδικαστικές εγγυήσεις που τίθενται υπέρ των διαδίκων για τη διεξαγωγή δίκαιης δίκης, ταυτόχρονα δε και η συμπεριφορά των δικαστικών λειτουργών έναντι των τελευταίων.

Η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και της δημόσιας απαγγελίας των αποφάσεων περιελήφθη σε όλα σχεδόν τα ελληνικά συντάγματα. Ήδη τα επαναστατικά Συντάγματα του Άστρους(1823)³ και της Τροιζήνας(1827)⁴ περιείχαν σχετική διάταξη, μάλιστα δε το δεύτερο έθετε ως εξαίρεση του κανόνα μόνο την αντίθεση της δημοσιότητας προς την σεμνότητα.

Τις ρυθμίσεις αυτές παρέλαβαν έκτοτε όλα τα Συντάγματα της χώρας, από τα οποία αυτά του 1844, του 1864, του 1911 και του 1952 αντικατέστησαν τον όρο «σεμνότητα» με τον όρο «χρηστά ήθη» και πρόσθεσαν ως δεύτερο λόγο εξαίρεσης από την αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων, την «κοινή ευταξία»⁵.

Το δημοκρατικό Σύνταγμα του 1927 αντικατέστησε τον όρο «κοινή ευταξία» με τον όρο «δημόσια τάξη», ενώ το Σύνταγμα του 1975 διατήρησε τα χρηστά ήθη ως πρώτο λόγο εξαίρεσης από την αρχή, υιοθέτησε δε ως δεύτερο λόγο εξαίρεσης, την ύπαρξη ειδικών λόγων προς προστασία του ιδιωτικού ή οικογενειακού βίου των διαδίκων.

³ « Αι εγκληματικάί διαδικασίαι γίνονται παρρησία, και ακωλύτως καθένας παρίσταται»

⁴ Άρθρο 140: «Αι κρισιολογίαι γίνονται δημοσίως, εκτός οσάκις η δημοσιότης είναι εναντία εις την σεμνότητα · και τότε το Δικαστήριον χρεωστέι να το αποφασίσει»

⁵ Ράϊκος Γ. Αθανάσιος, Συνταγματικό Δίκαιο- Εισαγωγή- Οργανωτικό μέρος, τ. Ι, Β' έκδοση, Αθήνα , εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2002, σελ.1056

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο συντακτικός νομοθέτης του 1975 θεωρεί πλέον ως λόγους εξαίρεσης απ' την αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων όχι μόνο την προστασία αξιών που ανήκουν στην ολότητα(χρηστά ήθη) ή προάγουν την οργανωμένη κοινωνική συμβίωση(κοινή ευταξία, δημόσια τάξη), αλλά, προφανώς εκλαμβάνοντας ως μη επαρκώς σημαντικό λόγο εξαίρεσης απ' την αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων των δικαστηρίων τη διακινδύνευση της κοινής ευταξίας, αντικατέστησε, τον δεύτερο αυτό λόγο εξαίρεσης απ' την αρχή, με την προστασία του ατομικού δικαιώματος, ιδιωτικού και οικογενειακού βίου των διαδίκων.⁶

Έτσι επιβεβαιώνοντας τη θεσμική αυτή εγγύηση ως απαραίτητη για το θεσμό της δικαιοσύνης και της ασφάλειας δικαίου και καθιστώντας φανερή έτσι την προσήλωση του συντακτικού νομοθέτη σ' αυτή⁷, ορίζεται στο άρθρο 93§2: «Οι συνεδριάσεις κάθε δικαστηρίου είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφασή του ότι η δημοσιότητα πρόκειται να είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων.»

Η αρχή ότι ο κατηγορούμενος αλλά και ο κάθε διάδικος έχει ατομικό δικαίωμα να αξιώσει μια σωστή δίκη δεν θεσπίζεται ρητά στο ελληνικό Σύνταγμα. Μπορεί όμως να συναχθεί από ολόκληρη σειρά συνταγματικών διατάξεων που όλες στοχεύουν ακριβώς στην κατοχύρωση της διεξαγωγής της σωστής δίκης. Στις διατάξεις αυτές εντάσσεται και η διάταξη για τη δημοσιότητα των συνεδριάσεων. Σημειωτέον ότι το αμερικανικό Ανώτατο Δικαστήριο ρητά χαρακτήρισε το δικαίωμα σε σωστή δίκη ως την πλέον θεμελιώδη απ' όλες τις ελευθερίες, υποστηρίζεται δε ότι η λειτουργική

⁶ Κ. Μαυριάς, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα 2004, σελ.714

⁷ Ράϊκος Γ. Αθανάσιος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τόμος Α', Αθήνα 1979, σελ.393

ανεξαρτησία των δικαστών, που κυρίως διασφαλίζει αυτό το δικαίωμα, αποτελεί την ειδοποιό διαφορά μεταξύ δημοκρατίας και τυραννίας.

3. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Η γενική άποψη είναι ότι το αίτημα για δημοσιότητα ικανοποιείται, όταν στο χώρο που διεξάγεται η δίκη επιτρέπεται ελευθέρως και αδιακρίτως η είσοδος του κοινού, όταν οι πόρτες της αίθουσας είναι ανοιχτές για όσους επιθυμούν να μπουν μέσα και να παρακολουθήσουν τη δίκη. Υποστηρίζεται ότι υπάρχει ατομικό δικαίωμα του κάθε πολίτη να παρακολουθήσει τη δίκη. Όμως αυτό, κατά την κρατούσα άποψη δεν είναι ορθό.⁸ Αν εμποδιστεί η είσοδος του κοινού, δεν προσβάλλεται κάποιο ατομικό δικαίωμα των πολιτών που εμποδίστηκαν. Προσβάλλεται μόνο το δικαίωμα του διαδίκου για δίκαιη δίκη καθώς και η δημοσιότητα, δηλαδή μια συνταγματικά καθιερωμένη αρχή, η παραβίαση της οποίας έχει τις συνέπειες που προβλέπει ο νόμος. Η αρχή όμως αυτή δεν παραβιάζεται, αν η αίθουσα του δικαστηρίου είναι πλήρης. Γιατί έχει ήδη ικανοποιηθεί. Συνεπώς είναι συνταγματικά αδιάφορο, εάν υπάρχει και άλλος κόσμος, που θέλει να παρακολουθήσει τη δίκη και δεν μπορεί. Δεν θα συνέβαινε όμως αυτό, αν υπήρχε ατομικό δικαίωμα του κάθε πολίτη να παρακολουθήσει τη δίκη. Γιατί τότε το δικαίωμα αυτό θα προσβαλλόταν, κι αν ακόμη η αίθουσα του δικαστηρίου ήταν γεμάτη-και θα έπρεπε να εξετάσουμε αν η προσβολή είναι δικαιολογημένη ή όχι κι αν δημιουργεί ευθύνες της πολιτείας και ποιες. Επομένως δεν υπάρχει ατομικό δικαίωμα του κάθε πολίτη αλλά μόνο η αρχή της δημοσιότητας⁹, όπως εκτέθηκε παραπάνω.

⁸ βλ. «Η Δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης», Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, εκδ. Σάκουλα 1993, σελ. 14 επ.

⁹ Δημητράτος Γ.Ν «Προβλήματα δημοσιότητας της ποινικής δίκης», Νομικό Βήμα 1991 σελ. 344

Αυτά βέβαια δεν νομιμοποιούν την πολιτεία να διεξάγει δίκες σε τόσο μικρές αίθουσες, ώστε να μην υπάρχει ουσιαστικώς δυνατότητα παρουσίας κοινού, γιατί στην περίπτωση αυτή υπάρχει παραβίαση της δημοσιότητας με όλες τις νομικές συνέπειες. Απ' την άλλη όμως μεριά, όσο ενδιαφέρουσα κι αν είναι μια δίκη για το κοινό και όσο μεγάλη είναι η προβλεπόμενη προσέλευση ακροατών, η πολιτεία δεν υποχρεούται ούτε μεγαλύτερη απ' τις υπάρχουσες αίθουσες να διαθέσει, ούτε μεγάφωνα ή οθόνες τηλεοράσεως να εγκαταστήσει στον περίβολο του δικαστηρίου.

Επιγραμματικά θα μπορούσε κανείς να αναφέρει τα εξής :

1. Η συνταγματική επιταγή για δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως νομικό θεμέλιο μετατροπής της δίκης σε δημόσιο θέαμα.

2. Η συνταγματική εγγύηση της δημόσιας διεξαγωγής της δίκης στηρίζεται στην ορθή παρατήρηση, ότι κατά κανόνα οι παράγοντες της δίκης(δικαστές, δικηγόροι, μάρτυρες) συμπεριφέρονται πιο υπεύθυνα και συνεπώς επιτελούν ορθότερα το έργο τους, όταν ενεργούν παρουσία ακροατηρίου, παρά όταν η διαδικασία είναι μυστική. Έτσι η δημοσιότητα συμβάλλει στην καλύτερη διεξαγωγή της δίκης και αυξάνει τις πιθανότητες να εκδοθεί ορθή δικαστική απόφαση, πράγμα που επιτελεί ύψιστη πολιτειακή επιδίωξη¹⁰.

¹⁰ Στην απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ της 7-6-1995 τονίστηκε ότι η ορθή δίκη είναι ο αντικειμενικός σκοπός και η δημόσια διεξαγωγή της το συνταγματικό εχέγγυο επίτευξης του σκοπού αυτού.

4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

4.1 ΓΕΝΙΚΑ

Το δικαίωμα που απορρέει απ' την αρχή της δημοσιότητας είναι κατ' αρχήν κατά το περιεχόμενο του απόλυτο, με την έννοια ότι η δημοσιότητα της δίκης παύει να υφίσταται, όταν οποιοσδήποτε, έστω και ένας¹¹ (quivis ex populo) παρεμποδίζεται στο δικαίωμα του να παρευρίσκεται στη συνεδρίαση του δικαστηρίου, στοιχειοθετώντας έτσι λόγο αναίρεσης κατά το άρθρο 510§1 Γ' ΚΠΔ, με κύριο στόχο έτσι την εξασφάλιση των στοιχειωδών δικαιωμάτων και συμφερόντων του κατηγορούμενου. Ταυτόχρονα όμως γίνεται αποδεκτό, ότι για κάποιους λόγους η αρχή της δημοσιότητας υποχωρεί, επιτρέποντας έτσι την κατ' εξαίρεση διεξαγωγή δίκης κεκλεισμένων των θυρών. Πρόκειται, δηλαδή, ακριβώς για περιπτώσεις, όπου η παρουσία του κοινού μπορεί να προκαλέσει κατά τεκμήριο μεγαλύτερο κακό απ' αυτό που η δημοσιότητα καλείται να αποτρέψει.¹²

Σύμφωνα λοιπόν με την παρ.2 του άρθρου 93 του Συντάγματος, οι συνεδριάσεις των δικαστηρίων είναι δημόσιες, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει με απόφαση του, ότι η δημοσιότητα είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή ότι συντρέχουν ειδικοί λόγοι προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των διαδίκων.¹³ Οι εξαιρέσεις αυτές ισχύουν φυσικά μόνο ως προς τους τρίτους και ποτέ ως προς τους διαδίκους, τους νόμιμους αντιπροσώπους τους και τους πληρεξουσίους τους.

¹¹ Κονταξή, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, τ. Α', 2^η εκδ. σελ.64, Μπουρόπουλος, Ερμηνεία του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας τ. Α' σελ.449-450

¹² Πρβλ. Α. Καρρά, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, εκδ. Αντ. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2007 σελ.671

¹³ Βλ. και άρθρο 6 §1 εδ. β' της ΕΣΔΑ

Εν' όψει της ανωτέρω διάταξης ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 330 ΚΠΔ ότι, αν η δημοσιότητα της συνεδρίασης είναι επιβλαβής στα χρηστά ήθη ή συντρέχουν ειδικοί λόγοι να προστατευθεί ο ιδιωτικός ή οικογενειακός βίος των διαδίκων, ιδίως αν η δημοσιότητα σε δίκη εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής έχει ως συνέπεια την ιδιαίτερη ψυχική ταλαιπωρία του θύματος και μάλιστα ανηλίκου, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη διεξαγωγή της συζητήσεως ή ενός μέρους¹⁴ της «κεκλεισμένων των θυρών», δηλαδή χωρίς δημοσιότητα και να απομακρύνει για αυτόν τον λόγο τους ακροατές.

Για να αποκλεισθεί, όμως, η δημοσιότητα σύμφωνα με τα ανωτέρω, οφείλει το δικαστήριο να ακούσει προηγουμένως τον εισαγγελέα ή τον δημόσιο κατηγορο και τους διαδίκους και να εκδώσει αιτιολογημένη απόφαση, την οποία απαγγέλλει σε δημόσια συνεδρίαση(άρθρο 330 παρ.2). Πάντως, ο αποκλεισμός της δημοσιότητας αναφέρεται στις δικαστικές συνεδριάσεις και όχι στις εκδιδόμενες αποφάσεις, οι οποίες πρέπει να απαγγέλλονται δημοσίως, σύμφωνα με την επιταγή του εδ. α' της παρ.3 του άρθρου 93 Σ.

Επομένως, τόσο η οριστική απόφαση, που εκδίδεται μετά την «κεκλεισμένων θυρών» συζήτηση, όσο και οι τυχόν εκδιδόμενες κατά τη διάρκειά της παρεμπόπτουσες αποφάσεις πρέπει να απαγγέλλονται δημοσίως, γεγονός, το οποίο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αρχή της δημόσιας απαγγελίας των δικαστικών αποφάσεων δεν επιδέχεται περιορισμούς και εξαιρέσεις¹⁵.

¹⁴ Όπως π. χ. κατά τη διάρκεια της εξέτασης ως μάρτυρα της παθούσας σε έγκλημα βιασμού για την προστασία της ιδιωτικής ζωής της.

¹⁵ βλ. Α. Καρρά, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 3^η έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα Αθήνα- Κομοτηνή 2007, σελ.670 επ.

4.2 ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας ορίζει στο άρθρο 113§1 και §2, ότι «οι συνεδριάσεις όλων των πολιτικών δικαστηρίων γίνονται δημόσια. Η διάσκεψη για την έκδοση της απόφασης γίνεται μυστικά». «Όποιος διευθύνει τη διαδικασία ορίζει κατά την κρίση του τον αριθμό των προσώπων που μπορούν να μείνουν στην αίθουσα των συνεδριάσεων και έχει την εξουσία να διατάξει τον αποκλεισμό των ανηλίκων, εκείνων που οπλοφορούν καθώς και εκείνων που εμφανίζονται με τρόπο ανάρμοστο και αντίθετο προς την τάξη και την ευπρέπεια της συνεδρίασης ». Η δημοσιότητα με την έννοια της δυνατότητας πρόσβασης στο υλικό της δίκης είναι καθολική, δηλαδή επιτρέπεται τόσο για τους διαδίκους όσο και για καθένα που έχει έννομο συμφέρον.¹⁶

Το ισχύον αστικό δικονομικό δίκαιο ρυθμίζει τη δημοσιότητα με δύο βασικές διαστολές. Διακρίνει τη διαδικασία σε δύο κατηγορίες φάσεων και διακρίνει συγχρόνως τη δημοσιότητα, αφενός σε δημοσιότητα των συνεδριάσεων ως προς τους διαδίκους ,και αφετέρου σε δημοσιότητα των συνεδριάσεων ως προς το κοινό. Οι φάσεις της διαδικασίας είναι απ' το ένα μέρος η προδικασία, η εκτός του ακροατηρίου διαδικασία και η διάσκεψη για την έκδοση της απόφασης, ενώ απ' το άλλο μέρος είναι οι συνεδριάσεις του δικαστηρίου, που αποτελούν τον κορμό της δίκης, δηλαδή η κύρια διαδικασία.

Θεσπίζεται δημοσιότητα των διαδίκων ανεξάρτητα στην κύρια διαδικασία(113 παρ. 1, 110 παρ.2, 114 παρ.1) καθώς και στην προδικασία και στην εκτός του ακροατηρίου διαδικασία(112), ενώ απ' το άλλο μέρος απόλυτα μυστική είναι η διάσκεψη για την έκδοση της απόφασης.(113 παρ.2).

Όσον αφορά τη δημοσιότητα των συνεδριάσεων έναντι του κοινού, ισχύουν τα εξής: Αυτή αποκλείεται στην προδικασία, στην εκτός του ακροατηρίου διαδικασία(112) και βέβαια στη διάσκεψη(113 παρ.2). Επιβάλλεται όμως

¹⁶ Μπέης Ε. Κ Δικονομία των ιδιωτικών διαφορών, Γενικό μέρος Ι, εκδ. Ευνομία Verlag- Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 192

ανεξαιρέτα στη δημοσίευση της αποφάσεως και επιτρέπεται κατά τις συνεδριάσεις των δικαστηρίων(113 παρ.1), αλλά με τους περιορισμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω¹⁷. Οι περιορισμοί αυτοί δεν αντίκεινται στο άρθρο 93 παρ.2 Σ, διότι αποκλείουν όχι τη δημοσιότητα, που μόνη προστατεύεται συνταγματικά, αλλά την παρουσία ορισμένων κατηγοριών προσώπων με ταυτόχρονη διατήρηση των θυρών του δικαστηρίου ανοιχτών.

Στις περιπτώσεις που μπορεί να διαταχθεί συζήτηση «κεκλεισμένων των θυρών» ο νόμος επιβάλλει σειρά ολόκληρη εγγυήσεων: α) η σχετική απόφαση μπορεί να ληφθεί μόνο απ' το δικαστήριο που δικάζει την υπόθεση και από κανέναν άλλον, όχι λ. χ από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, β) η απόφαση λαμβάνεται, αφού ακουσθούν οι διάδικοι, γ) η συζήτηση επί του θέματος του αποκλεισμού της δημοσιότητας γίνεται κατ' αρχήν δημόσια, με διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου να την διεξαγάγει κ' αυτή «κεκλεισμένων των θυρών», δ) τόσο η απόφαση που διατάσσει τη συζήτηση «κεκλεισμένων των θυρών» όσο και η απόφαση στην κύρια δίκη δημοσιεύονται πάντως σε δημόσια συνεδρίαση, ε) εναντίον της αποφάσεως που διατάσσει τη συζήτηση «κεκλεισμένων των θυρών», μολονότι δεν είναι οριστική, επιτρέπεται άμεση άσκηση ενδίκων μέσων, η οποία πάντως δεν αναστέλλει τη συζήτηση της κύριας υποθέσεως, στ) κατά τη συζήτηση «κεκλεισμένων των θυρών», εκτός απ' τους διαδίκους που παρίστανται δικαιωματικά, μπορεί το δικαστήριο να επιτρέψει την παρουσία μέχρι τριών προσώπων, που επιλέγει κάθε διάδικος ως είδος ηθικών συμπαραστατών και υποκατάστατου της ματαιωμένης δημοσιότητας, καθώς και μαρτύρων, πραγματογνωμόνων και οργάνων της τάξεως(114 παρ.1)¹⁸.

¹⁷ Ακόμη ευρύτεροι είναι κατά τη Σύμβαση της Ρώμης οι περιορισμοί της αρχής της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων, η οποία μπορεί ν' απαγορευτεί «προς το συμφέρον της ηθικής, της δημοσίας τάξεως ή της εθνικής ασφάλειας σε μια δημοκρατική κοινωνία, όταν τούτο ενδείκνυται από τα συμφέροντα των ανηλίκων ή της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων ή όταν αυτό κρίνεται απ' το Δικαστήριο ως το αναγκαίο μέτρο, όταν η δημοσιότητα κάτω από ειδικές συνθήκες είναι δυνατόν να βλάψει τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.

¹⁸ Βλ. Κ. Δ. Κεραμεύς, Αστικό Δικονομικό Δίκαιο Γενικό μέρος, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1986, σελ.177-181

4.3 ΣΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Θεμελιώδης δικονομική αρχή και της διοικητικής δίκης, της τριμερούς δηλαδή έννομης σχέσης δικαστή- ιδιώτη- διοίκησης αποτελεί η αρχή δημοσιότητας, όπως κατοχυρώνεται απ' το Σύνταγμα στο άρθρο 93 §2.

Σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας στο άρθρο 37:«Οι συνεδριάσεις των δικαστηρίων είναι δημόσιες. Το δικαστήριο μπορεί ν' αποφασίσει το αντίθετο αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις των διατάξεων του άρθρου 93 §2 Σ». Η αρχή της δημοσιότητας αφορά προπάντων την κύρια διαδικασία, αλλά όχι την προδικασία και τις εκτός των δικαστηρίων διενεργούμενες διαδικαστικές πράξεις, οι οποίες χωρίς να 'ναι μυστικές, δεν είναι δημόσιες.(α.49 ΚΦΔ). Μυστική είναι επίσης και η διάσκεψη για την έκδοση της απόφασης, με κύριο σκοπό την προστασία των δικαστών από τις εξωτερικές πιέσεις και κυρώσεις.(Στην Ελβετία, αξίζει να σημειωθεί, ότι δίνεται περισσότερη σημασία στη δικαιοκρατική και δημοκρατική ανάγκη δημοσιότητας της δικαστικής λειτουργίας, απ' την οποία δεν εξαιρούνται ούτε οι διασκέψεις των δικαστηρίων).¹⁹

Εξάλλου η αρχή της δημοσιότητας επιβεβαιώνεται απ' το σχέδιο νόμου του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, όπου στο άρθρο 133 η συνεδρίαση των διοικητικών δικαστηρίων ρυθμίζεται βάσει των άρθρων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας(άρθρο 113 επ.), όπου κατοχυρώνεται η δημοσιότητα των δικαστικών συνεδριάσεων.

¹⁹ Π. Δ. Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο 3^η έκδοση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 280επ.

4.4 ΣΤΑ ΠΟΙΝΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Σε πλήρη εναρμόνιση με την ανωτέρω επιταγή, δηλ. με την αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων, ο νομοθέτης του κοινού ποινικού νομοθετικού δικαίου στο άρθρο 329 §1 εδ. α' ορίζει ότι η επ' ακροατηρίου συζήτηση καθώς και η απαγγελία της απόφασης γίνονται δημοσίως σε όλα τα ποινικά δικαστήρια²⁰.

Επειδή όμως η παρακολούθηση των ποινικών δικών από νεαρά άτομα μπορεί να ασκήσει σε αυτά επιβλαβή επιρροή, δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια τους εκτυλίσσονται θλιβερές εικόνες και αναφαίνονται κακίες, ελαττώματα και ψεύδη²¹, κρίνεται σκόπιμο να απαγορεύεται η επ' ακροατηρίου παρουσία προσώπων που δεν έχουν συμπληρώσει- σύμφωνα με την ελεύθερη κρίση του διευθύνοντος τη συζήτηση- το 17^ο έτος της ηλικίας τους.²²

Ειδική μνεία γίνεται απ' τον συντακτικό νομοθέτη στις συνεδριάσεις των ειδικών δικαστηρίων ανηλίκων με τη διάταξη του άρθρου 96§3 Σ, όπου ορίζεται ότι οι συνεδριάσεις επιτρέπεται να μην διεξάγονται δημοσίως και ότι οι αποφάσεις τους είναι δυνατόν να απαγγέλλονται «κεκλεισμένων των θυρών».²³ Η ανάγκη για αυξημένη προστασία του ανηλίκου υπερισχύει της αρχής της δημοσιότητας²⁴. Η σκέψη να αποτραπεί η ηθική μείωση του ανηλίκου, με τον ιδιαίτερα ακόμα εύπλαστο χαρακτήρα του, απ' την παρουσία κοινού, ώθησε τον νομοθέτη στη διατύπωση του νόμου 3315/1955(ΦΕΚ Α' 203)

²⁰ βλ. και Α. Π 750/1987, ΠΧρ ΛΖ'/752 επ. · Καρφέλη, Η δημοσιότητα στην ποινική δίκη, 1986, σελ.

21 επ. Πάντως δεν απαιτείται να είναι οπωσδήποτε ανοιχτές οι πόρτες της αίθουσας, όπου διεξάγεται η συζήτηση, αλλά αρκεί να μπορεί ο καθένας να εισέρχεται ανεμπόδιστα σ αυτήν.

²¹ βλ. Αιτιολογική Έκθεση Σ.Κ.Π.Δ., σελ. 532

²² ΚΠΔ άρθρο 329 εδ. β'

²³ βλ. Κ. Δ Σπινέλλη- Α. Τρωϊανου, Δίκαιο Ανηλίκων, β' αναθεωρημένη έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα Αθήνα- Κομοτηνή 1992, σελ. 98 επ.

²⁴ Πρβλ. Ν. Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης 2^η έκδοση 1994, σελ. 134, Δημητράτου « Πολιτική αγωγή και μορφές εξαιρετικής ποινικής δικαιοδοσίας», Ποινικά Χρονικά Μ' 636

«περί συμπληρώσεως των περί Δικαστηρίων ανηλίκων και μεταχειρίσεων ανηλίκων κειμένων διατάξεων», όπου προβλέπεται στο άρθρο 1 ότι «τα Δικαστήρια ανηλίκων συνεδριάζουσι κεκλεισμένων των θυρών»²⁵. Επίσης με το άρθρο 7 παρ.3 του Ν. 3090/2002, ορίζεται ότι τα δικαστήρια ανηλίκων συνεδριάζουν «κεκλεισμένων των θυρών» και εκτός από τους διαδίκους, τους συνηγόρους τους και τους επιμελητές ανηλίκων μπορούν να παρίστανται οι γονείς ή οι κηδεμόνες και αντιπρόσωποι της οικείας εταιρίας προστασίας ανηλίκων.

Περαιτέρω για την αντιμετώπιση του προβλήματος που δημιουργείται, όταν πρόκειται για δίκες, οι οποίες είναι πιθανόν να προσελκύσουν μεγαλύτερο από τον συνηθισμένο αριθμό ακροατών, που λόγω ανεπάρκειας χώρου είναι δυνατόν να παρακωλύσουν το απρόσκοπτο της διαδικασίας, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου σε συνεννόηση με τον εισαγγελέα ορίζουν τον αριθμό των εισερχομένων, οπότε επιτρέπεται η είσοδος αδιακρίτως σε οποιονδήποτε μέχρι να συμπληρωθεί ο αριθμός αυτός(άρθρο 329§2 ΚΠΔ)²⁶.

Εδώ πάντως χρειάζεται να επισημανθούν οι ακόλουθες προβληματικές περιπτώσεις. Η κατάληψη της αίθουσας της συνεδριάσεως του δικαστηρίου από άτομα, τα οποία διάκεινται φιλικά ή εχθρικά έναντι κάποιου από τους διαδίκους(κατηγορούμενου ή πολιτικώς ενάγοντα) ή «εγκαθέτους» της εξουσίας ή οργανωμένων συμφερόντων. Μολονότι η εξακρίβωση του πότε συντρέχει κάτι τέτοιο είναι δυσχερής, ωστόσο ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου σε συνεννόηση με τον Εισαγγελέα έχει υποχρέωση είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν επισημάνσεως του σχετικού ατόπου από οποιονδήποτε παράγοντα της διαδικασίας να διατάξει την εκκένωση της αίθουσας από τα άτομα αυτά και να επιμεληθεί για την ανενόχλητη και χωρίς είσοδο όσων επιθυμούν να παρευρεθούν.

²⁵ Δημητράτος Γ. Ν Προβλήματα στην ποινική δίκη, ΝοΒ 1991 σελ.344

²⁶ βλ. Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο,^{3η} έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2007, σελ.671 επ.

Επιπλέον, η απαγόρευση εισόδου στην αίθουσα ορισμένων ατόμων με οποιοδήποτε πρόσχημα(π.χ πιθανόν ταραξίες, μη ευπρεπώς ενδεδυμένοι, όσοι εμφανίζονται με τρόπο που δεν ανταποκρίνεται στην αξιοπρέπεια του δικαστηρίου ή δεν έχουν μαζί τους αστυνομική ταυτότητα) προδήλως συνιστά παραβίαση της αρχής της δημοσιότητας των συνεδριάσεων²⁷.

Τέλος, η αποβολή από το ακροατήριο, μολονότι αυτός που απομακρύνεται δεν δημιούργησε θόρυβο, ούτε εκδήλωσε ανυπακοή σε μέτρα που αποφασίστηκαν ή σε διαταγές που δόθηκαν²⁸, επίσης παραβιάζει την αρχή της δημοσιότητας.

²⁷ Πρβλ. όμως ρητή απαγόρευση από τη διάταξη §175, Οργανισμού Δικαστηρίων Ο.Δ.Γ., όπως π. χ όσοι εμφανίζονται σε κατάσταση μέθης.

²⁸ Οπότε μόνο επιτρέπεται η αποβολή κατά το άρθρο 336, παρ.1 ΚΠΔ

5. ΕΜΜΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

5.1 ΓΕΝΙΚΑ

Έχει ανακύψει το κρίσιμο ερώτημα, που απασχόλησε κατά καιρούς τους νομικούς σε διάφορες χώρες του κόσμου, αν στην έννοια της δημοσιότητας, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, περιλαμβάνεται και η αποκαλούμενη «έμμεση δημοσιότητα», δηλαδή η δημοσιότητα που λαμβάνει χώρα μέσω του τύπου και γενικότερα απ' τα μέσα μαζικής επικοινωνίας(π. χ ραδιόφωνο, τηλεόραση)²⁹, πραγματοποιώντας μ' αυτό τον τρόπο μαζικά τον έλεγχο της εξουσίας.

Εδώ θα πρέπει να γίνει μια βασική διάκριση μεταξύ δημοσιογραφικής κάλυψης της συνεδρίασης ή μέρους της και αντίστοιχης ραδιοφωνικής ή τηλεοπτικής ή κινηματογραφικής κάλυψης.

Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση ορθότερο είναι να γίνει δεκτό ότι – ενόψει της δυνατότητας ευχερέστερης πληροφόρησης της κοινής γνώμης- η δημοσιότητα εκτείνεται και σ' αυτήν.³⁰ Έτσι, λοιπόν, οι αντιπρόσωποι του τύπου και των μέσων μαζικής επικοινωνίας έχουν δικαίωμα να μεταδίδουν όσα λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της δημόσιας συνεδρίασης · μάλιστα θα πρέπει να διευκολύνονται στην αποστολή τους αυτή από το δικαστήριο με την πρόβλεψη ειδικών θέσεων γι' αυτούς, που να εξασφαλίζουν άμεση αντίληψη όσων διαδραματίζονται και να τους επιτρέπεται η μαγνητοφώνηση της συνεδρίασεως, ενώ σε περίπτωση προσέλευσης μεγάλου αριθμού ακροατών επιβάλλεται η κατά προτεραιότητα είσοδός τους.³¹

²⁹ Βλ. σχετικά Ολομ. Α. Π. 10/1992, Υπερ. 1992/1011 με παρατηρήσεις Μανωλεδάκη.

³⁰ Βλ. Μπέη, Μαθήματα Πολιτικής Δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες και Οργανισμός των Δικαστηρίων, 1984, σελ.137. Αντιθέτως, ο Ν. Ανδρουλάκης υποστηρίζει ότι η δημοσιογραφική κάλυψη των ποινικών δικών δεν απολαμβάνει την ίδια νομική προστασία, όπως η άμεση δημοσιότητα, αλλά η σχετική ειδησεογραφία θα μπορούσε να νομιμοποιηθεί μόνο ως έκφανση της αποκαλούμενης πολιτικής δημοσιότητας.

³¹ Είναι αυτονόητο ότι η μαγνητοφώνηση της συνεδρίασης επιτρέπεται σε κάθε παρευρισκόμενο στη δημόσια συνεδρίαση.

Απ' την άλλη πλευρά, βέβαια, η αντίστοιχη δημοσιογραφική κάλυψη οφείλει να γίνεται με αυστηρή αντικειμενικότητα, ώστε να αποτρέπεται ο ενδεχόμενος κίνδυνος διαμόρφωσης εσφαλμένων εντυπώσεων αναφορικά με την ενοχή ή την αθωότητα του κατηγορουμένου, αλλά και με απόλυτο σεβασμό στην προσωπικότητα τόσο του κατηγορουμένου, όσο και όλων όσων λαμβάνουν μέρος στη διαδικασία. Έχει υποστηριχθεί ότι, απαραίτητες προϋποθέσεις στη δικαστική δημοσιογραφία είναι οι εξής: α) σχολαστική ακρίβεια και νηφαλιότητα κατά τη μετάδοση, β) νομική παιδεία των δημοσιογράφων, γ) αποφυγή κάθε λήψης θέσης πριν από την τελική κρίση.³²

Αντιθέτως, αναφορικά με τη δεύτερη περίπτωση, δηλαδή τη ραδιοφωνική, τηλεοπτική ή κινηματογραφική αναμετάδοση της συνεδρίασης η επικρατέστερη άποψη δέχεται ότι η δημοσιότητα αυτή βαρύνεται με σοβαρά μειονεκτήματα και έρχεται σε αντίθεση με σημαντικές ποινικοδικονομικές διατάξεις (π.χ άρθρα 329 παρ.1 εδ.β' και 350 παρ.2), ενώ η μετάδοση σκηνών και αποσπασμάτων θα πρέπει να απαγορευτεί σε κάθε περίπτωση.

Ρητά πάντως ρυθμίζεται το ζήτημα, αφού σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ.1 του Ν. 3090/2002³³ απαγορεύεται η ολική ή μερική μετάδοση από την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο, καθώς και η κινηματογράφιση και μαγνητοσκόπηση της δίκης και μόνο κατ' εξαίρεση το δικαστήριο μπορεί να επιτρέψει τις ενέργειες αυτές, εφόσον συναινούν ο εισαγγελέας και οι διάδικοι και συντρέχει ουσιώδες συμφέρον.

³² Βλ. Α. Κωνσταντινίδη, Παρατηρήσεις στην υπ' αρ. 7/94 Εγκύκλιο ΕισΠλημμ. Αθηνών, ΠΧρ ΜΔ'/878 επ.

³³ Ρητή απαγόρευση τέτοιων αναμεταδόσεων καθιερώνει η §169 του Οργανισμού των Δικαστηρίων της Ο. Δ Γερμανίας, καθώς και η § 22 του Αυστριακού νόμου για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, ενώ γίνεται μερικά δεκτή στην Ελβετία.

5.2 ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΗ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ

Η παρουσία των Μ.Μ.Ε και ειδικότερα της τηλεόρασης εντοπίζεται ως πρόβλημα τόσο στην προδικασία όσο και στην επ' ακροατηρίου διαδικασία. Η υπάρχουσα ελληνική νομοθεσία ως προς το ζήτημα της δημοσιότητας της προδικασίας τηρεί σταθερή θέση: απαγορεύεται ρητά η μετάδοση της προσαγωγής πολιτών ενώπιον των δικαστικών, εισαγγελικών ή αστυνομικών αρχών από τα τηλεοπτικά μέσα.

Ενώ λοιπόν η αρχή της δημοσιότητας αποτελεί δικλείδα ασφαλείας για τη διεξαγωγή μιας δίκαιης δίκης στην κύρια διαδικασία, στην προδικασία η «λαϊκή δημοσιότητα» είναι ανέφικτη απ' την ίδια φύση του πράγματος.³⁴

Οι επιμέρους ανακριτικές πράξεις ούτε είναι δυνατόν να γίνονται δημόσια αλλά ούτε και πρέπει να γίνονται δημόσια. Η απαγόρευση της «εξωτερικής δημοσιότητας» της προδικασίας στηρίζεται σε δύο δικαιολογητικούς λόγους: αφ' ενός γιατί είναι αναγκαία για τη διαλεύκανση των εγκλημάτων και αφ' ετέρου γιατί κάτι τέτοιο θα σήμαινε μια άσκοπη και επομένως απαράδεκτη ηθική μείωση για τον κατηγορούμενο. Η αρχή της μυστικότητας προστατεύει τον κατηγορούμενο, ο οποίος δεν πρέπει με κανένα τρόπο να διασύρεται με σχόλια που ενδεχομένως οδηγούν σε παραπληροφόρηση της κοινής γνώμης σε σχέση μ' αυτόν, σε ένα στάδιο που ακόμα δεν έχει αποδειχτεί η σε βάρος του κατηγορία και συνεπώς μπορεί μεταγενέστερα να αθωωθεί.

Η προϊσχύουσα ρύθμιση του Ν. 2172/93 όριζε συμπληρωματικώς με την ως άνω απαγόρευση ότι η τηλεοπτική κάλυψη επιτρέπεται και στην προδικασία αν ο προσαγόμενος συναινεί ρητά³⁵. Οι ενδιασμοί που δικαιολογημένα εκφράστηκαν ως προς τη διάταξη αυτή ήταν χωρίς άλλο εύλογοι.

Η ενδεχόμενη συναίνεση του προσαγόμενου προς τα τηλεοπτικά μέσα είναι αμφίβολο αν θα ανταποκρίνεται στην πραγματική βούλησή του. Οι

³⁴Ν. Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις έννοιες ποινικής δίκης, εκδ. Σάκκουλα 1994, σελ.130 επ.

³⁵ Επίδραση των Μ.Μ.Ε στη λειτουργία και στην απονομή της Δικαιοσύνης, Α. Λιούρδη

προσαγόμενοι συνήθως έχουν την ψευδαίσθηση ότι, λόγω της συχνής μετάδοσης τέτοιων περιπτώσεων απ' τα Μ.Μ.Ε, έχουν την υποχρέωση να υποστούν τα Μ.Μ.Ε με ό,τι συνεπάγεται αυτό για τη μετέπειτα ζωή τους.

Πριν λοιπόν την τροποποίηση του νομικού καθεστώτος απ' το Ν.3090/2002, η τιμή και η υπόληψη του "υπόπτου" υφίστατο κατά την προδικασία ισχυρό πλήγμα. Ορθά λοιπόν ο νομοθέτης απέκλεισε απ' τη νομοθετική ρύθμιση τη συναίνεση του κατηγορουμένου ως λόγο άρσης της μυστικότητας. Παρά ταύτα, η κοινοποίηση των εγγράφων της διαδικασίας συνεχίζει να στηλιτεύει την αρχή της μυστικότητας. Μάλλον και το δικό μας ποινικό σύστημα θα πρέπει να υιοθετήσει μια πρόσθετη διάταξη σύμφωνη μ' αυτή της παρ. 353d NG του γερμανικού Ποινικού Κώδικα, κατά την οποία θα θεωρείται ποινικά κολάσιμη η παράνομη κοινοποίηση όσων διαδικαστικών πράξεων διέπονται απ' την αρχή της μυστικότητας. Ίσως μ' αυτό τον τρόπο η προδικασία θα λειτουργεί αμιγώς υπέρ της δικαιοσύνης και όχι υπέρ της τηλεθέασης των τηλεοπτικών σταθμών.

Η επ' ακροατηρίου διαδικασία αντιθέτως, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, διέπεται απ' την αρχή της δημοσιότητας. Η παρουσία του ηλεκτρονικού τύπου στην κύρια διαδικασία εξαρτάται απ' το περιεχόμενο και το εύρος που θα δεχθούμε ότι έχει η αρχή της δημοσιότητας. Με τη στενή έννοια του όρου "δημοσιότητα" φαίνεται να αποκλείεται η τηλεοπτική μετάδοση της διαδικασίας στο ακροατήριο. Αντίθετα, με την ευρεία έννοια του όρου, η παρουσία των Μ.Μ.Ε στο ακροατήριο του ποινικού δικαστηρίου φαίνεται επιτρεπτή.

Παρατηρούμε λοιπόν, ότι μεταξύ της προδικασίας και της κύριας διαδικασίας μπορεί να υφίσταται η διαφορά της μυστικότητας και της δημοσιότητας, εντούτοις υπό το πρίσμα του παρόντος νόμου 9030/2002, τόσο η προδικασία όσο και η κύρια διαδικασία οφείλουν να διεξάγονται μυστικά για τον τηλεοπτικό φακό.

6. ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ

A. Δικαίωμα επί της προσωπικότητας

Σύμφωνα με τη θεμελιώδη διάταξη της παρ.1 του άρθρου 2 Σ. «ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας». Επομένως, η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας θα πρέπει να υποχωρεί έναντι της υπέρμετρης συνταγματικής αρχής του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου.³⁶

Αυτό σημαίνει ειδικότερα ότι ο άνθρωπος-έστω και αυτός που φέρεται ότι τέλεσε ορισμένο έγκλημα- δεν επιτρέπεται να υποβαθμίζεται σε αντικείμενο της ποινικής δίκης, ακόμα και όταν χρειάζεται να εξεταστεί ως αποδεικτικό μέσο ή να υποβληθεί σε κάποιον προβλεπόμενο δικονομικό καταναγκασμό. Αυτό επομένως οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να σέβονται την προσωπικότητα- όπως συνάγεται και από τη διάταξη της παρ.1 του άρθρου 5 Σ, με την οποία κατοχυρώνεται το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του-και του συγκεκριμένου ανθρώπου, που φέρεται πως τέλεσε ορισμένο έγκλημα.

Ο κατηγορούμενος αποτελεί το κύριο πρόσωπο της δίκης. Όλες οι κάμερες είναι στραμμένες πάνω του, ήδη πριν λάβει το ρόλο του κατηγορουμένου, όταν απλά θεωρείται ύποπτος κατά τις αστυνομικές αρχές.

Η δημοσιότητα αυτή ενδέχεται να προσβάλλει την προσωπικότητα του κατηγορουμένου(άρθρο 5 παρ.1 Σ). Η προσβολή αυτή συνίσταται κατά κύριο λόγο στην καταπάτηση του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου.³⁷

³⁶ Για την έννοια και το περιεχόμενο της ανθρώπινης αξιοπρέπειας βλ. εκτενώς Κ. Κωνσταντινίδη, Ποινικό Δίκαιο και ανθρώπινη αξιοπρέπεια, σελ. 40 επ. με περαιτέρω παραπομπές.

³⁷ Βλ. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα 2007, σελ.55

Το τεκμήριο αθωότητας απορρέει από τη γενικότερη αρχή της προστασίας και του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου. Το τεκμήριο αυτό καθιερώνεται ρητά τόσο με τη διάταξη της παρ.2 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α, όσο και με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 14 της Δ.Σ.Α.Π.Δ., που ορίζει ότι κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για κάποιο αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο ωστόσο αποδειχθεί η ενοχή του, σύμφωνα με το νόμο. Η παραδοχή του ανωτέρω τεκμηρίου επηρεάζει γενικότερα την ποινική δίκη και επιβάλλει ο κατηγορούμενος να αντιμετωπίζεται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας μέχρι και την αμετάκλητη καταδίκη του ως μη ένοχος.

Το τεκμήριο αθωότητας ωστόσο, που αποτελεί το κύριο μέλημα της ποινικής δίκης, καταπατάτε όταν σ' αυτή εισέρχονται τα Μ.Μ.Ε. Είναι σε όλους οικίες οι εικόνες δραματικών τηλεοπτικών αναμεταδόσεων της δίκης, όπου τα Μ.Μ.Ε αποφαινόμενα για την ουσία της υποθέσεως αποκαλώντας τον κατηγορούμενο «δράστη» ή «στυγνό εγκληματία», ήδη από το στάδιο της προδικασίας³⁸.

Ας αναφερθεί ακόμα ότι προσβολή της προσωπικότητας, συνιστά ήδη η περίπτωση κατά τη οποία πρόσωπο που εμπλέκεται σε ποινική δίκη προβάλλεται απ' τα Μ.Μ.Ε ως κατηγορούμενος έστω μόνο με αναφορά του ονόματος του, διότι εξ' αυτού του λόγου μπορεί να θίγεται η υπόληψή του και να υφίσταται πολλαπλή ζημία.³⁹

³⁸ Βλ. υπόθεση 109/1973 Μ.Ο.Δ Αθήνας, με την ευκαιρία της οποίας γράφτηκε το άρθρο του Ανδρουλάκη, Η επιβίωση των « ποινών υπόνοιας », ΠοινΧρ ΚΔ' (1974) σελ.165 επ.

³⁹ Βλ. γνώμη της ΕυρΕπΔΑ στην υπόθεση Minelli, παρ. 28, απόφαση στην αίτηση 8660/79(1980), D. και R 21, σελ.206

B. Δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Ένα εξίσου σημαντικό δικαίωμα του κατηγορουμένου αλλά και των λοιπών παραγόντων της δίκης, που τίθεται στο βωμό της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης είναι το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής⁴⁰.

Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου θεμελιώνεται κυρίως στα άρθρα 2§1 και 9§1 του Συντάγματος που καθιερώνουν το απαραβίαστο της οικογενειακής ζωής, καθώς και στο άρθρο 93§2 Σ που επιτρέπει εξαίρεση από την αρχή της δημοσιότητας των δικαστηρίων, όταν συντρέχουν ειδικοί λόγοι για την προστασία του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου των διαδίκων. Επίσης στο άρθρο 8 της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζεται, ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, της κατοικίας και των ανταποκρίσεων του. Η διακήρυξη του απαραβίαστου της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής σημαίνει την απαγόρευση της δημοσιοποίησης της ζωής του ανθρώπου.

Εντούτοις, η παρουσία της τηλεοπτικής κάμερας στη δίκη καθιστά οποιαδήποτε ιδιωτική υπόθεση, που εισάγεται ενώπιον του δικαστηρίου, γνωστή στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας. Κάθε πολίτης που εμπλέκεται σε δικαστικές ενέργειες, είτε γιατί αντιδικεί με τον/ την σύζυγο, είτε γιατί αντιδικεί με τα αδέρφια του για καθαρά οικογενειακούς λόγους, γίνεται τηλεοπτικό θέαμα, όχι μόνο σε επαγγελματικό ή οικογενειακό επίπεδο αλλά σε ολόκληρη τη χώρα και οι συναφείς λεπτομέρειες της προσωπικής του ζωής γίνονται κτήμα και αντικείμενο σχολιασμού, κριτικής και αναπαραγωγής από το σύνολο των τηλεθεατών.

⁴⁰ Για την έννοια του οικογενειακού και ιδιωτικού βίου βλ. Α. Γ. Δημητρόπουλος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Αθήνα 2005, σελ 1030, Π. Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδ. Σάκκουλα 2005

Γ. Αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης

Από την αρχή σεβασμού της αξίας του ανθρώπου απορρέει επίσης και η αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης, που κατοχυρώνεται ρητά τόσο με τη διάταξη 6 παρ.1, εδ. α' της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με τη οποία κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεση του να δικαστεί δικάως, όσο και με τη διάταξη 14 παρ.1 εδ. β' της ΔΣΑΠΔ, που ορίζει αναλόγως.

Ως δίκαιη δίκη νοείται κατ' αρχήν εκείνη που διεξάγεται με την τήρηση όλων των προβλεπόμενων απ' τις ισχύουσες διατάξεις δικαιωμάτων των διαδίκων και ιδίως του κατηγορουμένου, καθώς και των υποχρεώσεων των οργάνων απονομής της δικαιοσύνης, όχι μόνο τυπικά αλλά και ουσιαστικά, δηλαδή κατά τρόπο ώστε η τήρηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων αυτών να εξασφαλίζει στους διαδίκους πλήρη και αποτελεσματική υπεράσπιση σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης εντούτοις αποτελεί τροχοπέδη στην εξασφάλιση μιας δίκαιης δίκης⁴¹.

Επομένως η παρουσία της τηλεοπτικής κάμερας στην αίθουσα του δικαστηρίου είναι δυνατόν να δημιουργήσει ένα κλίμα είτε υπέρ είτε κατά του κατηγορουμένου, το οποίο ενδέχεται να επηρεάσει(έστω και υποσυνείδητα)τη δικανική πεποίθηση του δικαστή προς τον αντίστοιχο προσανατολισμό των Μέσων Ενημέρωσης και επομένως να διασαλεύσει την αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης. Έτσι υποστηρίχθηκε για παράδειγμα ότι θα ήταν σκόπιμη η αναβολή της δίκης σε μεταγενέστερο χρόνο, ώστε να αμβλυνθεί ενδεχομένως το υπερβολικό ενδιαφέρον των Μ.Μ.Ε ή η παραπομπή σε ομοιόβαθμο δικαστήριο άλλης πόλης, που ίσως θα δυσχέραινε την πιεστική παρακολούθηση των παραγόντων της δίκης από τα Μ.Μ.Ε.

⁴¹ βλ. υπ' αριθμόν 10/1992 γνωμοδότηση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, ΔιΔικ 1993, σελ.297

Δ. Αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών

Πέρα απ' την αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης που τίθεται σε κίνδυνο από την τηλεοπτική μετάδοση της δίκης από τα Μέσα Ενημέρωσης, είναι δυνατόν να φαλκιδεύεται και η δικαστική ανεξαρτησία από την προβολή του εγκλήματος και του φερόμενου ως δράστη κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διαμορφώνεται αντίστοιχη δυσμενής⁴² ή ευμενής⁴³ ατμόσφαιρα. Δηλαδή εδώ προσβάλλεται η εύστοχα αποκαλούμενη εσωτερική ανεξαρτησία του δικαστή, δηλαδή η διαμόρφωση της δικανικής του πεποίθησης ελεύθερα και ανεπηρέαστα από οποιαδήποτε εξωτερική παρέμβαση. Μόνο τότε η διαμορφωμένη δικανική πεποίθηση αποτελεί προϊόν της φωνής της συνείδησής του και της απροσωπόληπτης εκτίμησης των πραγματικών γεγονότων, της αξιοπιστίας των μαρτύρων και της αξίας των άλλων αποδείξεων, όπως ακριβώς επιτάσσει η αρχή της ηθικής απόδειξης, σύμφωνα με το άρθρο 177 ΚΠΔ.

Αν, λοιπόν, ο δικαστής βομβαρδίζεται με «μηνύματα», που αφορούν την ενοχή ή αθωότητα του κατηγορουμένου, είναι ευνόητο πως πολύ δύσκολα μπορεί να παραμείνει ανεπηρέαστος κατά τον σχηματισμό της πεποίθησής του. Όσο περισσότερο μια ποινική υπόθεση συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των Μέσων Ενημέρωσης με οποιαδήποτε τοποθέτηση, τόσο λιγότερο μπορεί να αναμένεται δίκαιη απόφαση.

Αξίζει να γίνει ειδική μνεία στην παρ. 2 του άρθρου 10 Ε.Σ.Δ.Α, που επιτρέπει την πρόβλεψη διατυπώσεων, όρων, περιορισμών και κυρώσεων κατά την άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης και ειδικότερα μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, εφόσον αποτελούν αναγκαία μέτρα σε δημοκρατική κοινωνία για τη διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

⁴² π.χ χαρακτηρισμοί «ψυχρός δολοφόνος», «στυγνός φονιάς», «σατανικοί εραστές»

⁴³ π.χ συστηματική προσπάθεια να διαβληθεί η κατηγορία ως «σκευωρία» ή «κατασκευασμένη δίωξη»

Ε. Δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού

Εξίσου θεμελιώδη ελευθερία, η οποία προστατεύεται συνταγματικά (άρθρο 14Σ), αποτελεί η ελευθερία του τύπου⁴⁴.

Στο σημείο αυτό όμως θα πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 1Σ οι προστατευτικές διατάξεις για τον Τύπο του άρθρου 14 δεν εφαρμόζονται στη ραδιοφωνία και την τηλεόραση, δηλαδή σε ιδιαίτερα σημαντικά μέσα ενημέρωσης. Ωστόσο υποστηρίζεται ότι η παθητική πλευρά της ραδιοτηλεόρασης, δηλαδή το δικαίωμα της πληροφόρησης μέσω της ραδιοτηλεόρασης θα μπορούσε να θεμελιωθεί στο άρθρο 14 παρ.1 σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ. 1 Σ, ενώ πλέον κατοχυρώνεται στο νέο άρθρο 5^Α Σ καθώς και στο άρθρο 10 παρ.1 Ε.Σ.Δ.Α.

Στο πλαίσιο ακριβώς αυτής της ελευθερίας γίνεται δεκτό ότι το κοινό έχει αξίωση ενημέρωσης, αφού διαφορετικά καθένας, όπως ορίζεται στην παρ.1 του άρθρου 5 Σ, δεν θα μπορεί εύκολα να ασκήσει το κατοχυρωμένο περαιτέρω από την ανωτέρω συνταγματική διάταξη δικαίωμα συμμετοχής του στην κοινωνική, οικονομική ή και πολιτική ζωή της χώρας ή το επίσης κατοχυρωμένο συνταγματικά από το άρθρο 51 παρ. 3 εκλογικό του δικαίωμα και επομένως αντίστοιχα ο τύπος έχει δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού, το οποίο εκτείνεται και στη ραδιοτηλεόραση.⁴⁵

⁴⁴ βλ. αναλυτικά Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά δικαιώματα, Α, 2^η έκδοση, 2005, Γ. Καράκωστα, Προσωπικότητα και Τύπος, 3^η έκδοση, 2000, σελ. 23.

⁴⁵ Κατά τον Ν. Αλιβιζάτο, το δικαίωμα πληροφόρησης εμπεριέχεται στην έννοια της προσωπικής ελευθερίας και της ελευθερίας της πνευματικής κίνησης, της οποίας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση, ενώ η ραδιοτηλεοπτική λήψη συνιστά συστατικό στοιχείο αυτού του δικαιώματος, αφού χωρίς την εξασφάλισή της ένας τεράστιος αριθμός ατόμων θα βρισκόταν αποκλεισμένος από διαθέσιμες πληροφορίες γεγονός ηθικά απαράδεκτο και συνταγματικά ανεπίτρεπτο.

7. ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΝ Η ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΚΑΜΕΡΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Στη Νέα Υόρκη η «New York State Committee », είχε διεξαγάγει έρευνα τα έτη 1995-1997, με ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις με δικαστές, εισαγγελείς, δικηγόρους, ενόρκους, μάρτυρες και ειδικούς μελετητές. Όλοι αυτοί είχαν μετάσχει σε δίκες μεταδιδόμενες τηλεοπτικώς και απάντησαν σε ερωτήματα περί των επιδράσεων που είχε στα μετέχοντα στη δίκη πρόσωπα η τηλεοπτική κάλυψη της δίκης. Από τις απαντήσεις τους προέκυψαν τα εξής :

Συμπεριφορά δικαστών	Ποσοστό καταφατικών απαντήσεων
Η τηλεοπτική μετάδοση:	
A. Μεταβάλλει την συμπεριφορά των δικαστών;	30%
B. Επιδρά στον τρόπο διεύθυνσεως της διαδικασίας από τους δικαστές;	52%
Συμπεριφορά ενόρκων	
Η τηλεοπτική μετάδοση:	
A. Μπορεί να επιδράσει επί της αποφάσεως των ενόρκων;	30%
B. Μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις στους ενόρκους ;	39%
Συμπεριφορά μαρτύρων	
Η τηλεοπτική μετάδοση:	
A. Ενισχύει το αληθές περιεχόμενο των μαρτυρικών καταθέσεων;	3%
B. Αυξάνει τη νευρικότητα των μαρτύρων;	40%

Γ. Μπορεί να επηρεάσει την ετοιμότητα του μάρτυρα να καταθέσει;	54%
Συμπεριφορά δικηγόρων	
Επί της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης οι δικηγόροι προετοιμάζονται καλύτερα;	35%

Από την παραπάνω έρευνα προέκυψε το συμπέρασμα ότι από την τηλεοπτική μετάδοση της δίκης τη μεγαλύτερη επίδραση(πλέον του 50%) υφίστανται οι δικαστές ως προς τον τρόπο διεύθυνσεως της διαδικασίας καθώς και οι μάρτυρες ως προς την ετοιμότητα τους να καταθέσουν.

Όμως όλες οι έρευνες, και εν προκειμένω η συγκεκριμένη, που αφορούν την επίδραση της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης στη συμπεριφορά των μετεχόντων στη συγκεκριμένη δίκη προσώπων, πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφυλακτικότητα. Οι απόψεις περί αρνητικών ή θετικών συνεπειών της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης είναι υποκειμενικές και εξαρτώνται από το αντικείμενο και την διαδικασία εκάστης δίκης και από τις υποκειμενικές αντιλήψεις των μετεχόντων στη δίκη, χωρίς να μπορεί να δοθεί μια αντικειμενική και γενικής παραδοχής επιστημονική απάντηση. Μάλιστα το Ομοσπονδιακό δικαστήριο των Η.Π.Α δέχθηκε ότι «οι ψυχολογικές εκτιμήσεις είναι για τους ψυχολόγους, όχι για τα δικαστήρια γιατί είναι καθαρά υποθετικές».

8. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ

Με βάση την αρχή του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, την αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης καθώς και όλες τις αρχές που προαναφέρθηκαν, κρίνεται ως ανεπίτρεπτη κάθε αναφορά σχετικά με την ενοχή ή αθωότητα του κατηγορουμένου, εφόσον μ' αυτήν υποδηλώνεται-έστω και έμμεσα- οποιαδήποτε άποψη υπέρ ή εναντίον του κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας της αντίστοιχης διαδικασίας και ως την αμετάκλητη περάτωσή της⁴⁶. Ακόμα και η δημοσίευση φωτογραφιών ή η μετάδοση εικόνων, με τις οποίες εμφανίζεται ο κατηγορούμενος συμπαθής ή αντιπαθής στην κοινή γνώμη πρέπει να αποφεύγεται! Είναι ευνόητο πως, στην περίπτωση της ποινικής διαδικασίας, οι αντίστοιχες αναφορές επιβάλλεται να αποφεύγονται περισσότερο στο στάδιο της προδικασίας ενόψει του ότι στη στάση αυτής της δίκης οι ενδείξεις ή υπόνοιες ενοχής είναι ακόμα ιδιαίτερα ασθενείς, και επομένως είναι δυνατόν να προσβάλλουν την τιμή και την προσωπικότητα του φερόμενου ως δράστη.

Η αξίωση ενημέρωσης του κοινού και το δικαίωμα πληροφόρησης του από τα Μέσα Ενημέρωσης πρέπει- ενόψει μάλιστα και της αρχής της δημοσιότητας τουλάχιστον της κύριας διαδικασίας στο ακροατήριο-να ικανοποιείται⁴⁷, αλλά μόνο μέσα σε αυστηρά οριζόμενο πλαίσιο, ώστε να αποτρέπονται τόσο η προσβολή της προσωπικότητας κάθε συγκεκριμένου ατόμου, που συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο στη διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης, όσο και η εσωτερική ανεξαρτησία του δικαστή⁴⁸.

⁴⁶ βλ. Τσεβά Δ., Η ραδιοτηλεοπτική δημοσιότητα της δίκης κατά το Σύνταγμα, ΠΧρ ΝΓ/181

⁴⁷ βλ. Μίτζηρα Κ., Η μετάδοση από τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας της ποινικής δίκης, Νομικό Βήμα 1991, σελ. 684-488

⁴⁸ Για το όλο πρόβλημα του λεγόμενου «δικαστικού ρεπορτάζ» και των αναγκαίων προϋποθέσεων για την ακίνδυνη λειτουργία του βλ. Ν. Ανδρουλάκη, σελ. 135επ και ιδίως 137.

Πάντως σε περίπτωση σύγκρουσης των αναφερθέντων δικαιωμάτων θα πρέπει να επιδιώκεται, όπως γίνεται δεκτό, με βάση τη στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων η άρση της σύγκρουσης με εφαρμογή κυρίως της αρχής της «πρακτικής αρμονίας», δηλαδή της επιδίωξης της μεγαλύτερης δυνατής άσκησης όλων των συγκρουόμενων δικαιωμάτων με ανάλογο περιορισμό τους. Μόνο αν αυτή αποδεικνύεται ανέφικτη στη συγκεκριμένη περίπτωση, επιτρέπεται να επιλέγεται το ένα δικαίωμα σε βάρος του άλλου ή των άλλων δικαιωμάτων.⁴⁹

Επομένως λόγω της πολυπλοκότητας του συγκεκριμένου ζητήματος της απαγόρευσης ή μη της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης⁵⁰ και των αντιφατικών απόψεων που έχουν διατυπωθεί, κρίθηκε αναγκαίο να υπάρξει κάποια νομοθετική ρύθμιση του εν λόγω ζητήματος.

Πριν προβούμε όμως στην εξέταση του νομοθετικού πλαισίου που ισχύει στη χώρα μας για τη συμμετοχή των Μ.Μ.Ε στη διεξαγωγή της δίκης, αξίζει να αναφερθούμε στις ορθές ρυθμίσεις του Κώδικα Δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών που έχουν διατυπωθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης(Π.Δ 77/2003 και ειδικότερα το άρθρο 11) και αφορούν ειδικότερα την ποινική διαδικασία, με τις οποίες επιχειρείται να τεθεί φραγμός στην αυθαιρεσία των Μ.Μ.Ε⁵¹.

⁴⁹ βλ. Δημητρόπουλο Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, εκδ. Σάκκουλα 2005

⁵⁰ Ρητή απαγόρευση τέτοιων αναμεταδόσεων καθιερώνει η §169 του Οργανισμού των Δικαστηρίων της Ο. Δ. Γερμανίας, καθώς και η §22 του Αυστριακού νόμου για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

⁵¹ βλ. Καράκωστα Ι, Το δίκαιο των Μ.Μ.Ε, 3^η έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα 2005

8.1 ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε ΣΤΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

Η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης αντιμετωπίστηκε από τον Έλληνα νομοθέτη με τρεις νόμους, ενδεικτικούς της διχογνωμίας και των εκ διαμέτρου αντίθετων απόψεων που επικράτησαν στην ελληνική κοινωνία σχετικά με το επιτρεπτό ή μη της παρουσίας της τηλεοπτικής κάμερας στην αίθουσα του δικαστηρίου. Η σχετική ελληνική νομοθεσία παρουσιάζει μια μόνο ομοιομορφία: ο νεότερος νόμος καταργεί τον προηγούμενο.

α) Ν. 2145/93, Ν. 2172/93

Μια πρώτη απόπειρα νομοθετικής επίλυσης του ζητήματος της τηλεοπτικής κάλυψης της δίκης πραγματοποιήθηκε με το νόμο 2145/93. Με το νόμο αυτό, που από μεγάλη μερίδα της νομικής γνώμης χαρακτηρίστηκε ως "πρωτοποριακός", απαγορεύτηκε η ραδιοφωνική ή με οποιοδήποτε άλλο ηχοεικονοληπτικό μέσο λήψη και μετάδοση δικών, εκτός αν τούτο είχε επιτραπεί με απόφαση του δικαστηρίου και εφόσον συμφωνούσαν ο Εισαγγελέας και οι διάδικοι.

Στην Εισηγητική Έκθεση του σχετικού νόμου αναφέρεται σχετικά: «Η μορφή αυτή έμμεσης δημοσιότητας εκτός του ότι καθιστά χωρίς αντικείμενο τη διάταξη του άρθρου 350 ΚΠΔ, η οποία απαγορεύει την επικοινωνία των μαρτύρων, συνιστά με την αποτύπωση όσων διαδραματίζονται στην ακροαματική διαδικασία προσβολή της προσωπικότητας του κατηγορουμένου και μάλιστα κατά παράβαση του τεκμηρίου αθωότητας. Αλλά και πέραν τούτου, μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά των μαρτύρων και των πραγματογνωμόνων, ακόμα και του ίδιου του κατηγορουμένου με βλαπτικές συνέπειες για την ορθή απονομή της δικαιοδύνης.»

Ο ανωτέρω νόμος απέκλεισε κατά συνέπεια την έμμεση δημοσιότητα της ραδιοτηλεόρασης ακόμα και εκεί όπου οι δίκες ήταν κρίσιμες για την πολιτική ζωή του τόπου.⁵²

Οι δικαιολογητικοί λόγοι ωστόσο που η Εισηγητική Έκθεση του νόμου 2145/93 προέβαλε και που αντικατοπτρίζει τα επιχειρήματα κατά της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης τέθηκαν υπό αυστηρή αμφισβήτηση. Συγκεκριμένα υποστηρίχτηκε:

- Το ενδεχόμενο της διατάραξης της διαδικασίας από τα μέσα ευρύτερης δημοσιότητας μπορεί να αντιμετωπιστεί με τους υπάρχοντες κανόνες. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι κατά το άρθρο 330 ΚΠΔ το ενδεχόμενο αυτό δεν αρκεί για τον αποκλεισμό της δημοσιότητας.
- Ο κίνδυνος μετατροπής της δίκης σε ένα είδος θεάματος μπορεί επίσης να αποτραπεί με τη σωστή διεύθυνση της επ' ακροατηρίου διαδικασίας.⁵³
- Η αδυναμία της πλήρους εξασφάλισης της εφαρμογής του άρθρου 350 ΚΠΔ (απαγόρευση επικοινωνίας μαρτύρων) είναι δεδομένη ούτως ή άλλως στις δίκες που διαρκούν πάνω από μία ημέρα.
- Ο 2145/93 πράγματι, εντοπίζει ότι μειονέκτημα της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης είναι το ενδεχόμενο της προσβολής της οικογενειακής ή ιδιωτικής ζωής ή της προσωπικότητας των παραγόντων της δίκης, παραγνωρίζει εντούτοις το αγαθό της σωστής πληροφόρησης του κοινού.

⁵² Η διάταξη αυτή παρείχε την ευχέρεια να επιτραπεί υπό προϋποθέσεις η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης, σε αντίθεση με την επί του ίδιου θέματος παντελή απαγόρευση τηλεοπτικής μετάδοσης στην Αγγλία, Γερμανία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, καθώς επίσης και σε αντίθεση με την απαγόρευση στα ομοσπονδιακά δικαστήρια των Η.Π.Α

⁵³ Αυτό που δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί είναι, κατά τον Καρρά, η εναλλαγή σκηνών δίκης με άλλα τηλεοπτικά προϊόντα, π. χ διαφημίσεις.

Υπό το πρίσμα της κριτικής που υπέστη ο νόμος αυτός, θεωρήθηκε επιτακτική η ανάγκη για νέα νομοθετική ρύθμιση του εν λόγω ζητήματος. Έτσι πραγματοποιήθηκε τροποποίηση του υπάρχοντος νομοθετικού καθεστώτος με το Ν. 2172/93, άρθρο 35 παρ. 4. Σύμφωνα με το νόμο αυτό:

- Απαγορεύεται η μετάδοση από την τηλεόραση ή κινηματογράφηση ή η βιντεοσκόπηση ή η φωτογράφιση των προσώπων που προσάγονται ενώπιον των δικαστικών ή εισαγγελικών ή αστυνομικών και λοιπών αρχών, εφόσον αυτά δεν συναινούν ρητά και όποιος διευκολύνει ή παραβαίνει την παραβίαση της ανωτέρω απαγόρευσης τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι και 2 έτη και με χρηματική ποινή από 300 ευρώ ως 4500 ευρώ.
- Το δικαστήριο με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του μπορεί να απαγορεύσει τη μαγνητοφώνηση ή βιντεοσκόπηση της δίκης και τη ραδιοφωνική ή τηλεοπτική της μετάδοση, μόνο αν υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον κατηγορούμενο ή παθόντα σε δίκη και η δίκη δε συνδέεται με τη δημόσια ζωή.

Η σχετική Εισηγητική Έκθεση του Ν. 2172/93 αναφέρει σχετικά: «Η δημοσιότητα αποτελεί εγγύηση ορθής απονομής της δικαιοσύνης, καθώς μ' αυτήν συντελείται ο έλεγχος των δικών από το λαό, εμπεδώνεται το αίσθημα εμπιστοσύνης των πολιτών προς τη δικαιοσύνη και ενισχύεται το αίσθημα της ευθύνης των λειτουργών της. Οι αξίες αυτές υπηρετούνται και από τη μετάδοση των δικών από τα μέσα επικοινωνίας, η οποία επιπρόσθετα συντελεί στην πληροφόρηση των πολιτών⁵⁴.

⁵⁴ Υποστηρίζεται άλλωστε ότι η συνολική κινηματογράφηση ή μαγνητοσκόπηση ή μαγνητοφώνηση είναι σε ορισμένες σημαντικές δίκες απαραίτητη για την ιστορική μνήμη ή για τον έλεγχο τυχόν πλημμελειών της διαδικασίας.

Η αναγκαιότητα προστασίας και διαφύλαξης της προσωπικότητας των διαδίκων επιβάλλει σταθμίσεις, οι οποίες δεν ικανοποιούνται με τον άκαμπτο και απόλυτο αποκλεισμό των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ενώ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι συχνά η δημοσιότητα αυτή αποτελεί επιθυμία των διαδίκων-αλλά όχι πάντα- και ομόφωνη βούληση των παραγόντων τα δίκης⁵⁵.»

Ο Ν. 2172/93 αποτελεί μια προσέγγιση στην έμμεση δημοσιότητα μετά την πλήρη σχεδόν απόρριψή της από την προϊσχύουσα διάταξη. Έτσι ο Ν. 2172/93⁵⁶:

- ✓ Θέτει ως κανόνα το κατ' αρχήν επιτρεπτό της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης.
- ✓ Αποκλείεται η δυνατότητα του δικαστηρίου να απαγορεύσει εξ' επαγγέλματος(χωρίς να υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον κατηγορούμενο ή τον παθόντα) την τηλεοπτική μετάδοση της δίκης.
- ✓ Αποκλείεται παντελώς η δυνατότητα του δικαστηρίου να απαγορεύσει την τηλεοπτική μετάδοση της δίκης, η οποία συνδέεται με τη δημόσια ζωή.

Η ως άνω ευρύτητα του επιτρεπτού της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης θεωρήθηκε ακατάλληλη για τη δίκη της «17 Νοέμβρη» τον Φεβρουάριο του 2003. Έτσι ήδη από το Νοέμβριο του 2002 η Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων πρότειναν την τροποποίηση του υπάρχοντος νομοθετικού καθεστώτος. Ο Πρόεδρος της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων κ. Δημήτρης Κυριτσάκης είχε δηλώσει τα ακόλουθα:«Η εμπειρία της κάμερας μέχρι σήμερα δεν έχει δώσει δείγματα υπεύθυνης παρουσίας.

⁵⁵ Πρβλ. Μάνεση, Ατομικές ελευθερίες, τόμος α', εκδόσεις Σάκκουλα 1982, σελ.77

⁵⁶ Βλ. αναλυτικά στον τόμο Δικαιοσύνη και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, 1^ο Νομικό Συνέδριο(2 και 3 Δεκεμβρίου 1994) του Συλλόγου Αποφοίτων Κολεγίου Αθηνών.

Σε κάποιες περιπτώσεις δεν αποδίδει την πραγματικότητα και συχνά αδικεί τους παράγοντες της δίκης. Ορισμένες αρχές δεν είναι εμπορεύσιμες και οι αρχές αυτές είναι η προστασία της προσωπικότητας και η δίκαιη δίκη.»

β) Ν. 3090/2002

Νέα ρύθμιση του ζητήματος της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης πραγματοποιείται με το Ν.3090/2002. Το άρθρο 8 του παρόντος νόμου προβλέπει τις ακόλουθες ρυθμίσεις:

1) Απαγορεύεται η μετάδοση από την τηλεόραση ή κινηματογράφηση ή μαγνητοσκόπηση ή φωτογράφιση των προσώπων που οδηγούνται ενώπιον των δικαστικών ή εισαγγελικών ή αστυνομικών και λοιπόν αρχών, εφόσον αυτά δεν συναινούν ρητά και όποιος παραβαίνει την ανωτέρω απαγόρευση τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών και χρηματική ποινή από είκοσι χιλιάδες(20000) ως διακόσιες χιλιάδες(200000) ευρώ.

Με την ανωτέρω ρύθμιση παραμένει η αξιόποινη απαγόρευση της βάνανσης συμπεριφοράς, που προσβάλλει και το πολιτιστικό μας επίπεδο, όπως πρωτοποριακά είχε θεσμοθετήσει ο Ν. 2145/1993, ανεξάρτητα μάλιστα από την τυχόν συναίνεση του συγκεκριμένου προσώπου. Η παράλληλη κατάργηση του αξιοποίνου της συμπεριφοράς εκείνου που διευκολύνει την παραβίαση μπορεί να καλύπτεται από τη μορφή της συνέργειας και αφορά κυρίως τους συνοδούς ή και τους παριστάμενους, αλλά αδρανούντες αστυνομικούς⁵⁷.

⁵⁷ βλ. Κωνσταντινίδη, Ποινική δίκη και μέσα μαζικής ενημέρωσης, Δίκη 1997, σελ.80 επ.

Παρέχεται μ' αυτόν τον τρόπο σημαντική προληπτική προστασία στους κατηγορουμένους, με την έννοια ότι δεν υπάρχει πλέον η δυνατότητα δραματοποίησης της διαδικασίας (π. χ επιλεκτική προβολή των σκηνών όπως αυτή του κατηγορουμένου που κάθεται στο εδώλιο, του απαγγέλλεται η κατηγορία κ.λ.π)⁵⁸.

Βέβαια, ο νόμος δεν ρυθμίζει και το ζήτημα της παρουσίασης(χωρίς εικόνα και ήχο) του περιεχομένου της δίκης στα Μ.Μ.Ε από τους δημοσιογράφους, οι οποίοι υπήρξαν παρόντες σ' αυτήν⁵⁹.

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθούν και οι ορθές ρυθμίσεις του Κώδικα Δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών που έχουν διατυπωθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης(Βλ. Π.Δ. 77/2003 και ειδικότερα το άρθρο 11)και αφορούν ειδικότερα την ποινική διαδικασία, με τις οποίες επιχειρείται να τεθεί φραγμός στην αυθαιρεσία των Μ.Μ.Ε.

Π) Απαγορεύεται η ολική ή μερική μετάδοση από την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο, καθώς και η κινηματογράφηση και μαγνητοσκόπηση της δίκης ενώπιον ποινικού, πολιτικού ή διοικητικού δικαστηρίου, όμως το δικαστήριο μπορεί κατ' εξαίρεση να επιτρέψει τις ενέργειες αυτές, εφόσον συναινούν ο εισαγγελέας και οι διάδικοι και συντρέχει ουσιώδες συμφέρον.

Πράγματι, αν οι παράγοντες της δίκης και ιδίως ο κατηγορούμενος του οποίου τα δικαιώματα ως επί το πλείστον παραβιάζονται από τη μετάδοση συναινούν, δεν υφίσταται δικαιοπολιτικά λόγος απαγόρευσης της κάλυψης της δίκης.

⁵⁸ Μίτζηρας Αθ. Κώστας, Η μετάδοση απ' τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας της ποινικής δίκης, Νομικό Βήμα 1991, σελ. 684-685

⁵⁹ βλ. Καράκωστα Ι., Το Δίκαιο των Μ.Μ.Ε, 3^η έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 366

Όμως και σ' αυτή την περίπτωση η απόφαση εναπόκειται στην κρίση του δικαστηρίου⁶⁰.

Για να δικαιολογήσει την απαγόρευση της καθ' οποιονδήποτε τρόπο λήψης και μετάδοσης των δικών από τα μέσα επικοινωνίας η οικεία εισηγητική έκθεση επικαλείται ότι η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων ως διασφάλιση της ορθότητας απονομής της δικαιοσύνης, είναι άμεση και ακώλυτη, αφού η πρόσβαση στους χώρους διεξαγωγής των δικών είναι ελεύθερη και επομένως η έμμεση δημοσιότητα, που φέρεται να συναρτάται με τη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση ή με την οποιοδήποτε άλλο τρόπο καταγραφή των δικών, όχι μόνο δεν αποτελεί πρόσθετη εισφορά στη βελτίωση του παρεχόμενου δικαιοδοτικού έργου, αλλά αντιθέτως δημιουργεί προβλήματα στην ομαλή διεξαγωγή της δίκης. Η έμμεση δημοσιότητα, έχει υποστηριχτεί, ότι συντελεί στην ψυχική φόρτιση των διαδίκων και των μαρτύρων με ό,τι αυτό συνεπάγεται και διαμορφώνει εικόνα που δεν συνάδει με την αισθητική του χώρου και του επιτελούμενου έργου, κυρίως όμως συνιστά προσβολή της προσωπικότητας του κατηγορουμένου, ενώ υποστηρίζεται ότι προσβάλλει και την αρχή της δίκαιης δίκης που κατοχυρώνεται με το άρθρο 6 της Ε.Σ.Δ.Α.

Η προβλεπόμενη εξαίρεση δικαιολογείται από την ομοφωνία όλων των παραγόντων της δίκης(δικαστήριο, διαδίκους, εισαγγελέας)και τη διατύπωση ότι συντρέχει στη συγκεκριμένη περίπτωση ουσιώδες δημόσιο συμφέρον. Και προστίθεται η επισήμανση πως σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁶⁰ Η απόφαση 175/95 του ΜΟΔ Αθηνών απαγόρευσε την περαιτέρω βιντεοσκόπηση, ραδιοτηλεοπτική μετάδοση κλπ της πολύκροτης δίκης των σατανιστών με το ακόλουθο αιτιολογικό:«Η επιλογή σκηνών με στοιχεία εντυπωσιασμού...δημιουργεί τον κίνδυνο να μεταβληθεί η δίκη σε τηλεοπτικό θέαμα, να εκτραχυνθεί η συμπεριφορά των μαρτύρων και να παρεμποδιστεί η παρουσία άλλων μαρτύρων, κυρίως αυτών της υπεράσπισης...να καταθέσουν ανεπηρέαστα στη δίκη, να παρεμποδιστούν οι κατηγορούμενοι να υπερασπίσουν τον εαυτό τους...και επίσης να αλλοιωθεί η συμπεριφορά των παραγόντων της δίκης. »

δεν επιτρέπεται η τηλεοπτική ή ραδιοφωνική κάλυψη και μετάδοση της δίκης, ενώ σε ορισμένες μπορεί να επιτραπεί κατ' εξαίρεση και υπό προϋποθέσεις (άδεια δικαστηρίου, συναίνεση διαδίκων)⁶¹.

Στοιχούμενη κατά βάση προς τις αναφερθείσες παρατηρήσεις της εισηγητικής έκθεσης και η σχετική έκθεση της Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Βουλής επικαλείται τις θέσεις που έχουν διατυπωθεί κυρίως από δικαστικούς λειτουργούς και από την Ολομέλεια του Α.Π εναντίον της δυνατότητας ραδιοτηλεοπτικής κάλυψης των δικών, επισημαίνοντας πάντως ότι δεν απαγορεύεται η μαγνητοφώνηση της δίκης και επομένως θα μπορούσε να θεωρηθεί επιτρεπτή αυτή η μορφή αναμετάδοσης όσων διαδραματίστηκαν κατά τη διάρκεια της δίκης⁶². Επιπλέον φαίνεται να αποδέχεται ως συνταγματικά ανεκτή τη θέση, ότι η ραδιοφωνική και τηλεοπτική μετάδοση της δίκης ή η κινηματογράφησης της δεν περιλαμβάνεται στην εμβέλεια της αρχής της δημοσιότητας και πως αυτές οι μορφές αναπαραγωγής των τεκταινομένων κατά τη διαδικασία εξαιρούνται ρητά από το νοηματικό περιεχόμενο της δημοσιότητας ενόψει του ότι δεν θίγεται ο πυρήνας της αρχής που συνίσταται στη δυνατότητα οποιουδήποτε τρίτου να παρευρίσκεται στη διαδικασία.⁶³

⁶¹ Η ενδεχόμενη συναίνεση των συμμετεχόντων δεν έχει βαρύνουσα σημασία, όπως φρονεί ο Eb. Schmidt, αφού η λήψη φωτογραφιών δεν προστατεύει μόνο την προσωπικότητα τους, αλλά και τη μη δημιουργία εσφαλμένων εντυπώσεων. Παρ' όλα αυτά ο Ν. Ανδρουλάκης διατυπώνει αμφιβολία αναφορικά με τη γενική απαγόρευση λήψης φωτογραφιών, αλλά δέχεται την απαγόρευση λήψης «γκρο-πλαν» φωτογραφιών του κατηγορουμένου στο εδώλιο με το επιχείρημα ότι κάθε παριστάμενος δεν έχει τη ευχέρεια να τον περιεργάζεται από κοντά.

⁶² Για την ενδιαφέρουσα και πάντα επίκαιρη σχετική επιχειρηματολογία υπέρ και κατά της της ρύθμισης εκείνης βλ. αναλυτικά την οικεία Εισηγητική Έκθεση του Ν.2172/1993 καθώς και τη συναφή έκθεση της Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Βουλής.

⁶³ Δημητράτος Γ. Ν, Προβλήματα δημοσιότητας στην ποινική δίκη, Νομικό Βήμα 1991, σελ. 349

9. ΠΟΛΥΚΡΟΤΕΣ ΔΙΚΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΡΟΚΑΛΕΣΕΙ ΜΕΓΑΛΟ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

Στη παρούσα παράγραφο πρόκειται να εξεταστούν κάποιες από τις σημαντικότερες δίκες που προκάλεσαν έντονα το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης και στις οποίες τέθηκε το ζήτημα κατά πόσο είναι επιτρεπτή η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης.

❖ ΔΙΚΗ ΝΑΣΙΟΥΤΖΙΚ

Πρόκειται για μια από τις πιο συζητημένες ποινικές δίκες με κατηγορούμενο τον Αθανάσιο Νάσιουτζικ, πρώην πρόεδρο της εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών, ο οποίος κατηγορείται για την άγρια δολοφονία του συγγραφέα Αθανάσιου Διαμαντόπουλου μέσα στο σπίτι του στο Κολωνάκι, τον Σεπτέμβριο του 1984. Ο Νάσιουτζικ από την πρώτη στιγμή της σύλληψης του αρνείται ότι είναι ένοχος, όμως καταδικάστηκε με ποινή κάθειρξης 16 ετών.

Ίσως είναι ο μοναδικός κατηγορούμενος στα δικαστικά χρονικά, που έχει δικαστεί 4 φορές για το ίδιο αδίκημα και έχουν εκδοθεί τόσες διαφορετικές αποφάσεις: ισόβια κάθειρξη την πρώτη φορά, δύο φορές κρίθηκε αθώος και την τελευταία φορά του επιβλήθηκε η ποινή της πρόσκαιρης κάθειρξης.

❖ ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΣΑΤΑΝΙΣΤΩΝ

Φρικιαστικές και πρωτόγνωρες ήταν για τα ελληνικά δεδομένα οι αποκαλύψεις για τη δράση νεαρών σατανιστών. Συνελήφθησαν και προφυλακίστηκαν τρία νέα παιδιά, που αποκάλυψαν ότι έκαναν τελετές μαύρης μαγείας: ο Ασημάκης Κατσούλας, που φέρεται ως εγκέφαλος της ομάδας, ο Μανώλης Δημητροκάλης και η Δήμητρα Μαργιέτη.

Σύμφωνα με το κατηγορητήριο, οι νεαροί που πολιτογραφήθηκαν ως σατανιστές, διέπραξαν μέχρι και τελετουργικές δολοφονίες: Θύματά τους η 14χρονη Θεοδώρα Συροπούλου και η Γαριφαλιά Γιούργα, 29 ετών μητέρα ενός παιδιού.

Οι απολογίες τους στον ανακριτή περιείχαν ανατριχιαστικές λεπτομέρειες για τη δράση τους, τις τελετές και τον τρόπο μύησης των νεαρών κυρίως γυναικών. Από το υλικό της δικογραφίας, οι πολύπλοκες καταθέσεις και απολογίες δημοσιεύθηκαν και πολλοί μίλησαν για υπερβολή.

Πάντως μετά τη δημοσιοποίηση που έλαβε η ανακριτική διαδικασία, οι δικαστικές αρχές απαγόρευσαν τη δημοσίευση άλλων στοιχείων, καθώς μάλιστα ψυχίατροι χαρακτήρισαν τους πρωταγωνιστές ως άτομα χωρίς σοβαρή υποδομή και σταθερή προσωπικότητα.

❖ **ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΟΥΡΗ**

Ο σαρανταενός χρονών πατέρας έξι παιδιών καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη και επιπλέον 20χρόνια, διότι δολοφόνησε τον εξάχρονο γιο του, αφού πρώτα τον κακοποίησε φρικτά και τον βίασε.

Στους τίτλους των εφημερίδων αναφερόταν ως «κτήνος», «ανθρωπόμορφο τέρας» καθώς και με άλλους παρόμοιους χαρακτηρισμούς.

Το σπίτι της οικογένειας Δουρή στην Ερμιόνη πολιορκήθηκε από κάμερες και δημοσιογράφους, στους οποίους οι κάτοικοι άρχισαν να περιγράφουν περιστατικά του παρελθόντος, ενισχύοντας τη φρικαλέα εικόνα ενός πατέρα, που υπερέβη τα όρια της πιο νοσηρής φαντασίας.

Το ανάθεμα που έριξαν όλοι στον Δουρή, οδήγησε στην απομόνωση των πέντε παιδιών της οικογένειας, που δεν πιστεύουν ότι ο πατέρας τους είναι ο δράστης της δολοφονίας του αδελφού τους. Διαβάζοντας όμως τα δημοσιεύματα της εποχής, βλέπουμε ότι τα παιδιά ήταν απομονωμένα από καιρό, αφού τα δύο κορίτσια τουλάχιστον, αν και έχουν φοιτήσει στις δύο πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση.

Το νόμο του Λιντς, επιχείρησαν να επιβάλλουν στον Δουρή και οι ίδιοι οι κρατούμενοι, οι οποίοι τον ξυλοκόπησαν άγρια κατά τη μεταφορά του στις φυλακές της Κέρκυρας. Είναι περίεργο, αλλά ένας απ' αυτούς που συμμετείχαν στο ξυλοδαρμό του είχε καταδικαστεί σε ισόβια κάθειρξη γιατί βίασε τις δύο κόρες του.

❖ ΔΙΚΗ ΤΗΣ 17Ν

27 χρόνια δράσης θα συμπλήρωνε τον Δεκέμβριο του 2002 η οργάνωση "φάντασμα" αν δεν μεσολαβούσε η έκρηξη στον Πειραιά τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου, που είχε ως αποτέλεσμα τον βαρύ τραυματισμό του Σάββα Ξηρού αλλά και το ξετύλιγμα του κουβαριού της 27ετούς εγκληματικής δράσης της 17Νοέμβρη, η οποία προέβαινε σε τρομοκρατικές ενέργειες και εγκληματικές πράξεις.

Από τότε ακολούθησαν ανακρίσεις, έρευνες, συλλήψεις, προσαγωγές, προφυλακίσεις, δικαστικά συμβούλια, που οδήγησαν τους κατηγορούμενους στο εδώλιο και στις δικαστικές αίθουσες.

Ένα απ' τα μεγάλα ζητήματα που προέκυψαν πριν την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας ήταν το ζήτημα της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης. Βάσει νόμου του υπουργείου Δικαιοσύνης, που ψηφίστηκε το Δεκέμβριο του 2002, απαγορεύεται η τηλεοπτική μετάδοση των δικών, εκτός εάν με

απόφαση του δικαστηρίου και με τη συναίνεση του Εισαγγελέα και όλων των διαδίκων κριθεί ότι συντρέχει ουσιώδες δημόσιο συμφέρον.

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης είχε υποστηρίξει ότι η ψήφιση αυτού του νόμου ήταν αναγκαία διότι η παρουσία της τηλεοπτικής κάμερας προκαλεί αρνητικές συνέπειες στη διεξαγωγή της δίκης: 1) ψυχική φόρτιση στους διαδίκους και μάρτυρες που νιώθουν ότι βρίσκονται υπό στενή παρακολούθηση, 2) επηρεάζει τη συμπεριφορά των παραγόντων της δίκης, δικαστών και δικηγόρων που έστω και άθελα τους φροντίζουν για την τηλεοπτική προς τα έξω εικόνα τους.

Η απόφαση για την παρουσία ή μη τηλεοπτικής κάμερας ελήφθη την πρώτη μέρα της δίκης για τη 17N. Μια απ' τις προτάσεις που είχαν διατυπωθεί είναι να μαγνητοσκοπείται η δίκη από κάμερα της ΕΡΤ και να μοιράζεται οπτικό υλικό στα υπόλοιπα κανάλια.

Στο χώρο του δικαστηρίου θα υπάρχουν ήδη δύο κάμερες που θα καταγράφουν τη διαδικασία, μεταδίδοντάς τη στις γιγαντοοθόνες της αίθουσας Τύπου και ενδεχομένως μαγνητοσκοπώντας τη για ιστορικούς και αρχειακούς λόγους. Στη δικαστική αίθουσα δεν επιτρέπονται ούτε τα μαγνητόφωνα. Παρ' όλα αυτά θα μοιράζονται στους εκπροσώπους του Τύπου στενογραφημένα πρακτικά και θα επιτρέπεται η λήψη περιορισμένου αριθμού φωτογραφιών για ενημερωτικούς σκοπούς.

Το γεγονός ότι η τηλεοπτική κάμερα θα απουσίαζε από την αίθουσα ακροαματικής διαδικασίας, δεν αποτέλεσε τροχοπέδη στον "πόλεμο των εντυπώσεων" που βρισκόταν σε εξέλιξη. Ένας στρατός από δημοσιογράφους, περιφερόμενες κάμερες, τηλεοπτικά συνεργεία και φωτογράφοι που έτρεχαν να προλάβουν τις εξελίξεις καθώς και προσωρινά στούντιο σε μικρή απόσταση από το μέτωπο των επιχειρήσεων, ήταν η εικόνα έξω απ' τις φυλακές Κορυδαλλού.

1.1)ΑΝΤΙΠΡΗΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ⁶⁴

Νομικά πυρά στη διάταξη του νόμου με την οποία απαγορεύεται η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης(άρθρο 8 ν. 3090/2002), την οποία χαρακτήρισαν αντισυνταγματική, εξαπέλυσαν χθες οι συνήγοροι υπεράσπισης των κατηγορουμένων, ζητώντας να επιτραπεί η είσοδος κάμερας στο ακροατήριο.

Η νομική βάση στην οποία στηρίχθηκαν αφορά τη συνταγματικά κατοχυρωμένη δημοσιότητα της δίκης, η οποία όπως επισημάνθηκε πλήττεται από τις «δυσχέρειες στην πρόσβαση στο ακροατήριο όσων επιθυμούν να την παρακολουθήσουν», τη συνταγματική επιταγή του δικαιώματος στην πληροφόρηση, αλλά και το οριζόμενο στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ «δικαίωμα του κατηγορουμένου να δικαστεί δημόσια». Επίκληση έγινε και της συνταγματικής επιταγής της λαϊκής κυριαρχίας, η οποία δέχεται πλήγμα, αφού «δεν δίνεται η δυνατότητα ελέγχου της δικαστικής κρίσης, εφόσον η δίκη διεξάγεται χωρίς δυνατότητα γνώσης από την πλευρά του λαού».

Οι υπερασπιστές υπογράμμισαν ότι ο συγκεκριμένος νόμος είναι «φωτογραφικός» για την υπόθεση της 17N: «Αυτή η δημοσιότητα ήταν υπερβολικά παρούσα στην ανάκριση και την προανάκριση, και υπερβολικά απύουσα στη δίκη. Ψηφίστηκε ειδικός νόμος για να γίνει αυτή η δίκη εν κρυπτώ, όταν ήρθε η στιγμή να μιλήσουν αυτοί οι άνθρωποι, να ακουστεί τι έχουν να απαντήσουν. Πρέπει να θεραπεύσετε την πρωτόδικη απόφαση με βάση την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, γιατί ο λαός πρέπει να δει, να ακούσει και να κρίνει. Να αποφασίσετε με κριτήριο νομιμότητας και όχι σκοπιμότητας».

⁶⁴ Το κείμενο προέρχεται από άρθρο της Ελευθεροτυπίας, που δημοσιεύτηκε στις 8/12/2005

Ο Χρ. Ξηρός ζήτησε και αυτός να καλυφθεί η δίκη: «Για να είμαι ειλικρινής, την πρώτη φορά που ετέθη το θέμα δεν μπόρεσα να καταλάβω πως η δημοσιότητα θα μας προστάτευε. Το κατάλαβα στην πορεία, όταν είδα μια παρέλαση από ψευδομάρτυρες ν' αναγορεύονται σε κύριος με «Κ» κεφαλαίο, όπως ο αμίμητος κ. Λάμπρου έλεγε τον πρύτανη των ψευδομαρτύρων τον Μπακατσέλο, ή τη φαιδρή γιαγιάκα την Ευγενούλα ή κάτι θλιβερές γιαγιάδες που μας αναγνώριζαν από τα καρύδια των λαιμών και από άλλες διάφορες λεπτομέρειες. Τότε κατάλαβα πολύ καλά πως θα μας προστάτευε η δημοσιότητα».

Από την πολιτική αγωγή η Μαρία Κευγά (πολιτική αγωγή Παλαιοκρασά) συναίνεσε στην τηλεοπτική κάλυψη επικαλούμενη αντισυνταγματικότητα του συγκεκριμένου άρθρου, αφού «θεσμοθετείται ένα βέτο και μάλιστα αναιτιολόγητα».

- Αντίρρηση στην τηλεοπτική κάλυψη εξέφρασαν:

- Οι εισαγγελείς, θεωρώντας ότι το Σύνταγμα αναφέρεται στη δημοσιότητα της δίκης (απρόσκοπη παρουσία κοινού στο ακροατήριο) και όχι στην έμμεση δημοσιότητα μέσω τηλεοπτικής μετάδοσης.
- Η πολιτική αγωγή και ο Βασ. Κουνέλης, συνήγορος του Πατρ. Τσελέντη (ασκώντας το δικαίωμα του κατηγορουμένου και χωρίς επέκταση σε νομική επιχειρηματολογία): «Δεν αισθάνεται σταρ κάποιου είδους, δεν αισθάνεται περήφανος για την ένταξή του στην οργάνωση».

1.2) Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΚΤΙΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ 17N

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκάλεσε η δημοσίευση στην «Ε» στις 7/10/2003 της πανελλαδικής δημοσκόπησης που πραγματοποίησε η VPRC με ερωτήματα σχετικά με τη δίκη της 17N. Οι εκτιμήσεις και οι κρίσεις υπήρξαν αρκετά αντιφατικές, ακολουθώντας τα ευρήματα της έρευνας που καταγράφουν τον προβληματισμό των πολιτών.

Τα κεντρικά συμπεράσματα της δημοσκόπησης περιλαμβάνουν:

- Τη δυσαρέσκεια σε ποσοστό 58,3% από την κάλυψη της δίκης που παρέχουν τα μέσα ενημέρωσης.
- Τη βεβαιότητα για την ενοχή των κατηγορουμένων(54% σίγουρα ένοχοι, 24,1% μάλλον ένοχοι).
- Το χαμηλό ενδιαφέρον για τη δίκη(65%).
- Τον προβληματισμό για τον πολιτικό ή ποινικό χαρακτήρα των εγκλημάτων(46,5% θεωρούν τα εγκλήματα της 17N μάλλον ποινικά, ενώ το 33,3% μάλλον πολιτικά).
- Το χαρακτηρισμό της δίκης ως δίκαιης από το 55% και ως μη δίκαιης από το 22,9%.
- Το δισταγμό από την πλειοψηφία των ερωτώμενων να αποδώσουν το ρόλο του αρχηγού στον Γιωτόπουλο(44% μάλλον είναι αρχηγός, 17,9% μάλλον δεν είναι).

Όπως προκύπτει από την παραπάνω έρευνα, στο 73,6% του δείγματος ανήκουν όσοι προβληματίζονται τουλάχιστον για ένα από τα καίρια ερωτήματα της έρευνας. Το αποτέλεσμα αυτό καταδεικνύει τη γενική εντύπωση, ότι η κοινή γνώμη αμφιταλαντεύεται γύρω από τα ζητήματα της δίκης και δεν έχει κατασταλάξει αποφασιστικά προς τη μία ή την άλλη πλευρά σε όλα τα ζητήματα. Φυσικά σ' αυτή την ενδιάμεση ζώνη του 73,6% πρέπει να συνυπολογίσουμε και το χαμηλό ενδιαφέρον αλλά και την απογοήτευση από τη δημοσιογραφική κάλυψη.

***ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ**

- **ΑΠ 2/2001**

Η παρά τη θέληση του κατηγορουμένου φωτογράφιση, βιντεοσκόπηση, κινηματογράφιση, ή τηλεοπτική μετάδοση της εικόνας και των συνθηκών συλλήψεως και προσαγωγής του ενώπιον των διωκτικών αρχών αποτελεί μορφή βαρείας προσβολής της αξιοπρέπειάς του.- Σε τι συνίσταται η συναίνεση του κατηγορουμένου κατά την έννοια του άρθρου 35παρ.4 του ν. 2172/1993- Η παρά την έλλειψη ρητής συναίνεσης τηλεοπτική μετάδοση των παραπάνω συνιστά ποινικό αδίκημα, η ποινική δίωξη του οποίου πρέπει να ασκείται κατ' εφαρμογή της διαδικασίας που προβλέπεται στα άρθρα 418 επ. ΚΠΔ.

- **ΑΠ 83/2002**

Πρόεδρος: Κ. Δαφέρμος

Εισηγητής: Ν. Αλιβιζάτος

Μέλος: Σ. Λύτρας

Μέλος: Ν. Αλιβιζάτος

Μέλος: Ε. Κιουντούζης

Μέλος: Α. Παπαχρίστου

Μέλος: Β. Παπαπετρόπουλος

Γνωμοδότηση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού
Χαρακτήρα σχετικά με την τροποποίηση των άρθρων 370^Α ΠΚ, 177
ΚΠΔ, και 444 ΚΠολΔ, εν όψει της αναθεώρησης του Συντάγματος.

- **ΜΟΔ Αθηνών, υπ' αριθμόν 175/95**

Η απόφαση του ΜΟΔ Αθηνών υπ' αριθμόν 175/95 απαγόρευσε την περαιτέρω βιντεοσκόπηση, ραδιοτηλεοπτική μετάδοση κλπ της πολύκροτης δίκης των «σατανιστών» με το ακόλουθο αιτιολογικό: «Η επιλογή σκηνών με στοιχεία εντυπωσιασμού... δημιουργεί τον κίνδυνο να μεταβληθεί η δίκη σε τηλεοπτικό θέαμα, να εκτραχυνθεί η συμπεριφορά των μαρτύρων και να παρεμποδιστεί η παρουσία άλλων μαρτύρων, κυρίως αυτών της υπεράσπισης... να καταθέσουν ανεπηρέαστα στη δίκη, να παρεμποδιστούν οι κατηγορούμενοι να υπερασπίσουν τον εαυτό τους... και επίσης να αλλοιωθεί η συμπεριφορά των παραγόντων της δίκης ».

- **ΑΠΟΦΑΣΗ 1/1991 του ΕΣΡ**

Η απόφαση υπ' αριθμόν 1/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης «περί δημοσιογραφικής δεοντολογίας στη Ραδιοτηλεόραση» επέτασσε το σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας και την αποφυγή αναφοράς εικόνων και ονομάτων (Κώδικας Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας, σε συνδυασμό με παρ.15 άρθρου 3 Ν.2328/95).

- **ΑΠΟΦΑΣΗ 2/1991 του ΕΣΡ**

Η απόφαση υπ' αριθμόν 2/1991 του ΕΣΡ «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» όριζε ότι απαγορεύεται η εξύμνηση ή προβολή εγκλημάτων και βίας και ότι πρέπει να αποφεύγεται η παρουσίαση μεθόδων εκτέλεσης εγκλημάτων, οι σκηνές βίας κλπ.

*** ΕΠΙΛΟΓΟΣ**

Βασικά συμπεράσματα που απορρέουν από την ανάπτυξη του θέματος της εργασίας αυτής είναι τα εξής:

- 1) Βασική δικονομική αρχή, που εφαρμόζεται στην επ' ακροατηρίου διαδικασία είναι η αρχή της δημοσιότητας των συνεδριάσεων, που όμως υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς για λόγους που αναφέρθηκαν στην οικεία παράγραφο.**
- 2) Για την «έμμεση δημοσιότητα», όπως αποκαλείται η δημοσιότητα που λαμβάνει χώρα υπό την τηλεοπτική μετάδοση της δίκης από τα Μέσα Ενημέρωσης, υπάρχει έντονη αμφισβήτηση για το αν υπάγεται στην έννοια της δημοσιότητας του άρθρου 93 Σ.**
- 3) Η αμφισβήτηση αυτή αίρεται επιτυχώς χάρη στο νομοθετικό καθεστώς που δημιουργεί ο νόμος 3090/2002, ο οποίος απαγορεύει την τηλεοπτική μετάδοση της δίκης, με εξαίρεση τις περιπτώσεις εκείνες που συναινούν ο εισαγγελέας, οι διάδικοι και υπάρχει ουσιώδες συμφέρον.**

Συμπερασματικά, μπορεί να λεχθεί ότι στα πλαίσια αυτής της εργασίας επιχειρήθηκε να διασαφηνιστεί ότι στο ζήτημα της τηλεοπτικής μετάδοσης της δίκης από τα Μ.Μ.Ε εμπλέκονται πολλά δικαιώματα και αρχές(αρχή της δημοσιότητας των δικαστικών συνεδριάσεων, δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού, αρχή της προστασίας της προσωπικότητας του κατηγορουμένου και της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, αρχή της δίκαιης διεξαγωγής της δίκης και αρχή της δικαστικής αμεροληψίας)τα οποία συγκρούονται.

Η άρση της σύγκρουσης αυτής είναι απαραίτητο να επιτευχθεί με βάση τη στάθμιση των συγκρουόμενων συμφερόντων και με την εφαρμογή της αρχής της «πρακτικής αρμονίας», δηλαδή της επιδίωξης της μεγαλύτερης δυνατής άσκησης όλων των συγκρουόμενων δικαιωμάτων με ανάλογους περιορισμούς.

Η στάθμιση λοιπόν αυτών των συμφερόντων επιτεύχθηκε από τον κοινό νομοθέτη με το νόμο 3090/2002, στο περιεχόμενο του οποίου έγινε λόγος παραπάνω.

ΛΗΜΜΑΤΑ

- Άμεση δημοσιότητα
- Αρχή δημοσιότητας
- Δίκη
- Έμμεση δημοσιότητα
- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
- Πληροφόρηση
- Προσωπικότητα
- Ραδιοτηλεόραση
- Συνεδριάσεις δημόσιες
- Σύνταγμα
- Τηλεοπτική μετάδοση της δίκης
- Τύπος

***ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

- 1. Ν. Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις έννοιες της Ποινικής Δίκης , 2^η έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα 1991**
- 2. Π.Δ Δαγτόγλου, Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, 3^η έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα 2003**
- 3. Π.Δ Δαγτόγλου, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδ. Σάκκουλα 2005**
- 4. Α.Γ Δημητρόπουλος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2005**
- 5. Α.Γ Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2005**
- 6. Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, εκδ. Σάκκουλα 1993**
- 7. 1^ο Νομικό Συνέδριο Συλλόγου Αποφοίτων Κολεγίου Αθηνών, Δικαιοσύνη και Μ.Μ.Ε, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1994**
- 8. Ι.Κ Καράκωστας, Το δίκαιο των Μ.Μ.Ε, 3^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005**
- 9. Ι.Κ Καράκωστας, Προσωπικότητα και Τύπος, 3^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα 2000**
- 10.Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 3^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007**
- 11.Κ.Δ. Κεραμεύς Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1986**
- 12.Μάνεσης, Ατομικές ελευθερίες, τόμος α', εκδ. Σάκκουλα 1982**
- 13.Κ. Μαυριάς, Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Σάκκουλα 2004**

- 14.Γ. Πλαγιανάκης, Η τηλεοπτική μετάδοση της δίκης, στοιχεία συγκριτικού δικαίου, σκέψεις και προβληματισμοί, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002**
- 15.Αθ. Ράικος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τόμος α', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1979**
- 16.Αθ. Ράικος, Συνταγματικό Δίκαιο- Εισαγωγή- Οργανωτικό Μέρος, 2^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα 2002**
- 17.Κ. Δ Σπινέλλη- Α. Τρωιανού, Δίκαιο ανηλίκων, 2^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992**
- 18.Δ. Θ. Τσάτσος, Συνταγματικό Δίκαιο-Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας, εκδ. Σάκκουλα, Κομοτηνή 1993**

ΝΟΜΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 1. Ποινικά Χρονικά 2003, Η δημοσιότητα της δίκης και η παρουσία των Μ.Μ.Ε στο δικαστήριο, Χαραλαμπίκης Αριστοτέλης.**
- 2. Ποινική Δικαιοσύνη 6/2001, Η δημοσιότητα των συνεδριάσεων των ποινικών δικαστηρίων και η παρουσία των Μ.Μ.Ε, Δημήτραινας Γεώργιος.**
- 3. Ελληνική Δικαιοσύνη 1993, Νομικό σπουδαστήριο, Η δημοσιότητα των συνεδριάσεων και η τηλεόραση, Μαθίας Στέφανος.**

